

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal ŞÖHRET

**KADIN SPORCULARIN CİNSİYET ROLLERİ İLE SALDIRGANLIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof.Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

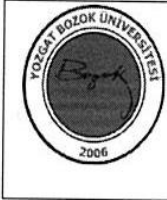
YOZGAT 2019

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İmza
Hilal ŞÖHRET

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
YÖNERGE UYGUNLUK SAYFASI**

**T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

“Kadın Sporcuların Cinsiyet Rollerini ile Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi” adlı Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi 'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Hilal ŞÖHRET

İmza

Danışman
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

İmza

Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Ana Bilim Dalı Başkanı

İmza

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Enstitümüzün Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans/Doktora Programı 90113016023 numaralı öğrencisi Hilal ŞÖHRET'in hazırladığı “;Kadın Sporcuların Cinsiyet Rollerini ile Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince 27/08/2019 günü saat 14:00'da yapılmış, tezin onayına oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. HAKKI ULUCAN

Jüri Üyesi
(Danışman)

: Prof. Dr. Hayrettin GÖZELER

Jüri Üyesi

: Doç. Dr. Ayhan KARTAZ

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 26/08/2019 tarih ve 04/19 sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Yalçın ARAL
Enstitü Müdürü

Prof. Dr.
Müdür

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KADIN SPORCULARIN CİNSİYET ROLLERİ İLE SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Hilal Şöhret

Bu araştırma kadın sporcuların cinsiyet rolü özellikleri ile saldırganlık düzeyi ilişkisini çeşitli değişkenler açısından belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde faaliyet gösteren amatör ve profesyonel kulüplerde lisanlı olarak spor yapan 137 kadın sporcudan oluşmaktadır. Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak İpek İter (Kiper) tarafından geliştirilen “Saldırganlık Envanteri” (Kiper 1984) ile BEM tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Kavuncu (1987) tarafından gerçekleştirilen “BEM Cinsiyet Rolü Envanteri” ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin analizinde parametrik dağılımlarda bağımsız gruplar t testi (independent sample t test) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış, ANOVA analizlerinin anlamlı bulunan gruplar arası farklılıklar için ikinci seviye testi olan Tukey HSD kullanıldı. Araştırmanın sonucuna göre kadınsılık tutumu ile yıkıcı, edilgen ve genel saldırganlık arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Sporcuların yaşlarının büyümesiyle birlikte saldırganlık düzeylerinde azalma tespit edilmiştir. En düşük Cinsiyet rolü puanları spor yılı olarak en fazla tecrübeye olan kadın sporcularda tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, spor, saldırganlık, cinsiyet rolü.

ABSTRACT**Master's Thesis****EXAMINATION OF AGGRESSION LEVELS WITH GENDER ROLE
OF FEMALE ATHLETES****Hilal Şöhret**

This research was conducted to determine the relationship between gender role characteristics and aggression level in terms of various variables. The sample of the study consists of 137 female athletes by licence who perform sports in amateur and professional clubs in Ankara. Personal Information Form developed by the researcher and Aggressiveness Inventory developed by İpek İlter (Kiper) and Gender Roles Inventory developed by BEM were used as data collection tools. In the analysis of the data of the study, independent groups t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used in parametric distributions and Tukey HSD, which is the second level test, was used for ANOVA analysis. According to the results of the study, a positive relationship was found between femininity attitude and destructive, passive and general aggression. With the growth of athletes' ages, a decrease in the level of aggression was determined. The lowest gender role scores were determined by female athletes with the highest experience as a sports year.

Key Words: Female, sports, aggressiveness, gender role.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI.....	ii
TEZ ONAY FORMU	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ÖNSÖZ	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problemin Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Cinsiyet Rolü	6
2.1.1. Cinsiyet rolünün gelişimini etkileyen faktörler	7
2.1.1.1. Aile bireyleri.....	7
2.1.1.2. Akran grupları.....	8
2.1.1.3. Okul ve öğretmenler	8
2.1.1.4. Televizyon programları.....	8
2.1.1.5. Kitaplar ve başlı materyaller	9
2.1.1.6. Oyun ve oyuncaklar	9
2.1.2. Biyolojik cinsiyet farklılıkları.....	9
2.1.3. Performans fizyolojisi açısından cinsiyet farklılığı	10
2.1.4. Toplumsal cinsiyet kavramı.....	11
2.1.4.1. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları (stereotip kavramı)	12
2.1.5. Rol çatışması	14

2.1.6. Spor ve cinsiyet rolü ilişkisi	16
2.1.6.1. Takım sporu ve bireysel spor yapanların kişilik özellikleri	18
2.1.6.2. Kadın sporecularda kişilik özellikleri	19
2.2. Saldırganlık	21
2.2.1. Saldırganlık türleri	21
2.2.1.1. Amaç yöntemli saldırganlık	22
2.2.1.2. Araçsal (edilgen) saldırganlık	22
2.2.1.3. Emir altındaki saldırganlık	23
2.2.1.4. Düşmanlık içeren saldırganlık	23
2.2.1.5. Atılganlık	24
2.2.2. Saldırganlığı etkileyen faktörler	25
2.2.2.1. Aile	25
2.2.2.2. Kişilik	26
2.2.2.3. Eğitim	27
2.2.2.4. Kitle iletişim araçları	28
2.2.2.5. Yaş	28
2.2.2.6. Kültür	29
2.2.2.7. Çevresel faktörler	29
2.2.2.8. Alkol ve uyuşturucu kullanımı	30
2.2.3. Saldırganlık ve spor	30
2.2.3.1. Sporda saldırganlığın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler	33
2.2.3.1.1. Yarışma	33
2.2.3.1.2. Oyunun/yarışmanın sonucu	34
2.2.3.1.3. Puan dağılımı	34
2.2.3.1.4. Ev sahibi-konuk takım maçları ve taraftar reaksiyonu	35
2.2.3.1.5. Fiziksel temas	35
2.2.3.1.6. Oyuncu özelliği	35
2.2.3.1.7. Hakemler	36
2.2.3.1.8. Antrenörler ve aileler	37
3. GEREÇ ve YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Yöntemi	38
3.2. Araştırma Evren ve Örneklemi	38

3.3. Verilerin Toplanması	38
3.3.1. Kişisel bilgi formu.....	39
3.3.2. BEM cinsiyet rolü envanteri.....	39
3.3.3. Saldırganlık envanter	41
3.4. Verilerin Analizi	41
4. BULGULAR ve TARTIŞMA	43
4.1. Demografik Analizler	43
4.2. Saldırganlık Düzeyi ile İlgili Analizler.....	45
4.3. BEM Cinsiyet Rolü ile İlgili Analizler	58
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67
5.1. Saldırganlık ile İlgili Sonuçlar.....	67
5.2. Cinsiyet Rollerini ile İlgili Sonuçlar	73
5.3. Öneriler	75
6. KAYNAKLAR.....	76
7. EKLER	86
EK 1. Kişisel Bilgi Formu	86
EK 2. Saldırganlık Düzeyi Envanteri	88
EK 3. BEM Cinsiyet Rolü Envanteri.....	90
8. ÖZGEÇMİŞ	92

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların yaş, eğitim, yaşadığı yer, ekonomik durum, madde kullanımı, medeni durumu, anne ve baba eğitim durumları bakımından frekans dağılımı.	43
Tablo 2. Katılımcıların spor değişkeni ile ilgili durumların frekans dağılımı.	44
Tablo 3. Katılımcıların cinsiyet rolü sınıflamasının frekans dağılımı.	45
Tablo 4. Cinsiyet rolleri ile saldırganlık düzeyi arasındaki ilişki.	45
Tablo 5. Cinsiyet rolü sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.	46
Tablo 6. Kadın sporcuların saldırganlık düzeyi puanlarının spor dalına göre karşılaştırılması.	47
Tablo 7. Kadın sporcuların saldırganlık düzeyi puanlarının millilik durumuna göre karşılaştırılması.	48
Tablo 8. Sportif başarı sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.	49
Tablo 9. Lisans yılı sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.	50
Tablo 10. Yaş sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.	52
Tablo 11. Eğitim durumu sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.	53
Tablo 12. Katılımcıların saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının erkek arkadaş durumuna göre karşılaştırılması.	54
Tablo 13. Katılımcıların saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının ekonomik duruma göre karşılaştırılması.	55
Tablo 14. Katılımcıların saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının başka işte çalışma durumuna göre karşılaştırılması.	57
Tablo 15. Kadın sporcuların cinsiyet rolleri puan ortalamalarının spor dalına göre karşılaştırma sonuçları.	58
Tablo 16. Kadın sporcuların cinsiyet rolü puan ortalamalarının millilik durumuna göre karşılaştırma sonuçları.	59

Tablo 17. Sportif başarı sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması.	60
Tablo 18. Lisans yılı sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması.	61
Tablo 19. Yaş sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması..	62
Tablo 20. Eğitim durumu sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması.	63
Tablo 21. Katılımcıların cinsiyet rolü puanlarının erkek arkadaş durumuna göre t-testi sonuçları.	64
Tablo 22. Katılımcıların cinsiyet rolü puanlarının ekonomik durum sınıflamasına göre karşılaştırılması.	64
Tablo 23. Katılımcıların BEM cinsiyet rolü puanlarının başka işte çalışma durumuna göre karşılaştırılması.	65

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

- ark.** : Arkadaşları
- Ort.** : Ortalama
- P** : Anlamlılık Düzeyi
- s.** : Sayfa
- sd.** : Serbestlik Derecesi.
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences
- Ss.** : Standart Sapma
- Şmp** : Şampiyonası
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- vd** : Ve diğerleri

ÖNSÖZ

Öncelikle gerek akademik anlamda gerekse bu tezin hazırlanması sürecinde beni daima destekleyen ve yönlendiren değerli danışmanım Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ'a teşekkür ederim.

Tezin uygulama ve yazım sürecinde katkıda bulunan Dr. Öğretim Üyesi Mustafa KOÇ'a teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında beni destekleyen ve yanımda olan aileme, kardeşim Şeyda KOCA'ya lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman yanımda olan kıymetli eşim Aşkın ŞÖHRET'e sonsuz teşekkür ederim.

Hilal ŞÖHRET

Ağustos, 2019

1. GİRİŞ

Bu bölümde tez konusu olarak ele alınan probleme, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, sınırlılıklarına, araştırmaya başlarken yapılan varsayımlara ve tezde geçen terimlerin hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

1.1. Problemin Durumu

Spor, insanı yakından ilgilendiren birçok bilim dalı ile iç içedir. Birçok bilim dalı ile ilişki içerisinde olan spor, psikoloji alanıyla yakından ilgilidir (Tunç, 1997). Spor psikolojisindeki gelişmelerle birlikte, son yıllarda en çok çalışılan konulardan biri, spor ve kişilik konusu olmuştur. Bu konuda, sporun kişilik üzerine etkileri, kişilik ve performans arasındaki ilişki, elit sporcuların kişilik özellikleri, sporcu kişiliği gibi çeşitli çalışma alanları oluşturulmuştur. Başarılı (Şampiyon) sporcuların diğer sporculardan farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu ortaya konabilirse, yâda sporun ve egzersizin kişilik özellikleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu belirlenebilirse, antrenörlerin ve spor sektörünün işi çok kolaylaşacaktır. Çünkü bu sonuçlar sporcu ya da spor dalı seçimini kolaylaştıracak, yeni şampiyonlar çıkarabilecek, daha iyi derecelere ulaşılacaktır (Doğan, 2005).

Cinsiyeti belirleyen biyolojik yapı olsa da, kendini algılama, güdüler, davranış ve roller açısından kadın ve erkek arasındaki farklılıkları oluşturan sosyal normlardır. Bu bağlamda sosyal cinsiyet, toplumda kadın ve erkeğin davranışları için farklı standart ve beklentiler olarak belirtilebilir. İnsanlar toplumsallaşma süreci ile kadına özgü veya erkeğe özgü davranışlar olmak üzere sosyal cinsiyete ilişkin bir takım kalıp yargılar geliştirirler (Peplau, 1983).

Sosyal cinsiyet, hem sosyolojik aynı zamanda biyolojik ve psikolojik bir kavramdır. Sosyal cinsiyet, biyolojik cinsiyeti içerir fakat sadece bununla sınırlı değildir. Farklı sosyal yaşantıları, kişisel beklentileri, cinsiyet rol davranışlarını ve sosyal cinsiyete özgü rolleri kapsayan bir olgudur. Ruh sağlığı denince akla kişinin çevresi ve kendisi ile dinamik bir denge içinde olması gelmektedir. Ancak böyle bir

uyum bireyin kendi cinsiyet rolü ile uygun kimliğe sahip olmasını gerektirmektedir (Barnett vd., 1993).

Cinsiyet rolü denince ise akla, bireyin kendi kimliğini erkek veya kadın olarak algılayıp cinsiyetin gerektirdiği davranışı göstermesi gelmektedir. Değişen ve gelişen bir toplum içerisinde bireyin kendini gerçekleştirme amacına ulaşabilmesi için önce kendisini tanıması gerekmektedir. Kadınlık ve erkeklik özellikleri bireye toplumca kazandırıldığı için yaşam süreci içinde bu özellikler değişebileceğinden birey çağdaş yaşamın gerektirdiği kimliğe bürünebilecek bir eğitim ile yetiştirilebilmelidir (Singer, 1976).

İnsan psikolojisi ile ilgili kavramlardan biri olan öfke, ne kadar insani bir tutum olsa da, bir sonraki aşaması olan saldırganlığa dönüştüğü zaman kişinin hem kendisine, hem etrafındakilerine maddi ve manevi zararlar verdiği görülmektedir. Saldırganlığın önlenmesinde ise sporun bireyin üzerine olumlu katkıları olan önemli bir araç olarak görülmektedir (Şenyüzlü, 2013).

Saldırganlık konusu şimdiye kadar yapılan pek çok araştırmaya konu olmuş ve bireylerdeki saldırgan davranışı açıklamak için; kalımsal faktörlerin etkisi, ailedeki yaşantıların bireyler üzerindeki etkileri, anne baba tutumları, annenin çalışma durumu, anne ya da baba yoksunluğu, kardeş sayısı, doğum sırası, çevre ve okul yaşantılarının etkisi, kronik hastalıklar, TV programları ve teknolojinin gelişimi, sosyo-ekonomik koşullar vb. gibi birçok konu ele alınıp incelenmiştir (Ağlamaz, 2006).

Sporda şiddet her zaman günde olan önemli konulardan birisidir, bunu yanı sıra spor ile cinsiyet ararsındaki ilişki her geçen gün biraz daha önemini hissettirmektedir. Sporda ve günlük hayatımızda çok fazla yer alan saldırganlık olgusunu araştırırken amacımız kadın sporcuların cinsiyet rollerini ve saldırganlık düzeylerini betimsel olarak incelemektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Kadın sporcuların saldırganlık düzeylerini ile cinsiyet rollerini belirlemek, kişisel özelliklerinin rolleri üzerindeki etkisini araştırmak ve saldırganlık ile cinsiyet rolü ilişkisini ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma, güreş, boks, halter gibi toplum tarafından erkek sporu olarak kabul edilen kadınlar ile voleybol, basketbol, hentbol gibi takım sporu yapan kadın sporcuların saldırganlık düzeyleri ve cinsiyet rollerinin karşılaştırılması açısından önem taşımaktadır. Toplumda erkek sporu olarak algılanan mücadele sporu yapan kadın sporcuların saldırganlık düzeyleri ve cinsiyet rollerinin diğer kadın sporu olarak algılanan sporları yapan kadınlardan farklı veya benzer yönlerinin olması bu sporları yapmak isteyen çocuk ve ergen ailelerinin, antrenörlerin ve spor psikologlarının kadın sporcuları yönlendirmeleri açısından önem taşıyacaktır. Bu üst düzey ve birçok yurtdışı müsabaka deneyimi olan kadınların saldırganlık düzeyi ile nasıl bir cinsiyet rolüne sahip olduklarının belirlenmesinde yaptığımız çalışmanın bilimsel bulgularla benzer veya tamamen farklı sonuçlar elde edilerek bu alanda yapılacak çalışmalara katkısı olacaktır.

Bu çalışma, kadın sporcuların yaptıkları spor dalı ile saldırganlık düzeyi ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki, kadını özelliklerinin ne derece olduğunun belirlenmesi açısından önemlidir. Kadın sporcular, spora yeni başlayanlara her yönüyle model olacak bayan sporcuların olumlu veya olumsuz davranış ve özelliklerinin nedenlerinin araştırılması, yapılan çalışma sonucunda olumsuz özellikler gösteren, beklenen cinsiyet rolü özelliklerini göstermeyen sporculara psikolojik yardım verilmesi söz konusu olacaktır.

Araştırma sonuçlarının, bu alandaki boşluğun doldurulmasına, yeni araştırmalara fikir oluşturmaya, spora yeni başlayan bireylere, anne-babalara, eğitimcilere, sporcu, antrenör ve spor psikolojisi alanında çalışanlara faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımları

Araştırmada kabul edilen varsayımlar aşağıda belirtilmiştir.

- 1) Bu çalışmada kullanılan ölçüm yöntemlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
- 2) Örneklem gurubumuzun araştırmanın evrenini temsil edecek nitelikte olduğu varsayılmıştır.
- 3) Araştırmaya katılan sporcuların anketleri samimiye ve doğru olarak cevapladıkları varsayılmıştır.
- 4) Araştırmaya katılan kadınların amatör veya profesyonel olarak lisanslı olarak bir spor faaliyetinde bulunduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Ankara ilinde bulunan amatör veya profesyonel spor kulüplerinde lisanslı olarak spor yapan kadın sporcular ile sınırlıdır.

Bu araştırma deneklere uygulanacak 20 soruluk kişisel bilgi formu, 30 maddelik ve 60 maddelik 2 adet ölçek ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırma ile ilgili olarak, saldırganlık, Cinsel Kimlik, Androjen Cinsiyet Rolü, Belirsiz Cinsiyet Rolü, Kadınsı Cinsiyet Rolü, Erkeksi Cinsiyet Rolü, Toplumsal Cinsiyet Rolü gibi kavramlara ilişkin tanımlar aşağıda verilmiştir.

Saldırganlık (aggression); “Bir yöne doğru hareket etmek” anlamına gelen latince kökenli bir sözcüktür. Bu sözcüğün kapsamında kesin bir tavır alış, tepki verme ve yok etme anlamları da vardır (Tiryaki, 2000). Berkowitz (1993)’e göre saldırganlık; başka bir canlıya fiziksel yada psikolojik olarak zarar verme niyeti taşıyan davranış şeklidir. Araştırmacılar saldırganlığın salt davranışsal olmadığını, davranışa öfke, düşmanlık, patlama gibi duygusal öğelerin de eşlik ettiğini belirtmektedirler (Ramazanoğlu, ve ark.2002).

Cinsel Kimlik (Gender Identity): Kişide eril veya dişil olmanın öznel yada psikolojik düşüncesi. Kısaca, ya kadın ya da erkek olarak kendimizin görüşleri (Güney, 1998) şeklinde tanımladığımız gibi kişinin kendi bedenini, benliğini belli bir cinsellik içinde algılayışı, kabullenışı ve buna uygun biçimdeki duygu ve davranışları (Kavuncu, 1987) şeklinde de tanımlayabilir.

Androjen Cinsiyet Rolü: Erkeklik hormonlarına topluca verilen isim. Androjeni; Erkek ve kadın özelliklerinin karışımına verilen isim (Güney, 1998) Androjen Cinsiyet Rolü ise (Androgny): Bireyin kendi cinsiyet rollerinin yanı sıra toplumun benimsediğı kadınsı ve erkeksi özelliklerin bazılarına da sahip olarak bulunduğu ortama göre davranmasıdır (Kavuncu, 1987). Androjen bireyin kişilik özelliğini BEM; bireylerin yüksek düzeyde kadınsı ve erkeksi özellikler geliştirerek, ortamın gerektirdiğı kadınsı veya erkeksi özellikleri gösterebilecek, esnek bir kişiliğe sahip olması olarak tanımlamıştır (Bem, 1984).

Belirsiz Cinsiyet Rol Davranımı (Undifferentiated Gender Role Behavior): Bir bireyin düşük düzeyde kadınsı ve erkeksi özelliklere sahip olmasıdır.

Kadınsı Cinsiyet Rolü (Feminine): Toplum tarafından benimsenen erkeksi özellikleri taşımayan kadınsı özelliklerin hepsine sahip olan ve kadın tipleridir.

Erkeksi Cinsiyet Rolü (Masculine): Toplum tarafından benimsenen erkeksi özelliklerin hepsine sahip olup ve kadınsı özellikleri taşımayan erkek tipleridir (Kavuncu, 1987).

Toplumsal Cinsiyet (Gender): Sosyal ve kültürel etkenlere bağılı olarak cinsiyetin tanımlanması olup (Unger ve Crawford, 1992), kadının ve erkeğin toplumsal olarak ön görülen rol ve sorumluluklarını ifade eder. Toplumsal cinsiyet rolü, biyolojik farklılıklar ile ilgili durum olmayıp, kadın ve erkeğı toplumun nasıl algıladığı, nasıl gördüğü ve nasıl davranması ile ilgili bir kavramdır (Akın ve Demirel, 2003).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Cinsiyet Rolü

Cinsiyet rolü; Cinsiyet ile ilgili kromozomlar, üreme organları gibi, doğuştan varolan fiziksel ve fizyolojik özellikler daha dar kapsamlı bir terimdir. Toplumsal cinsiyet ise psiko-sosyal bir olgudur. Kültürel beklentiler ve rollerle örülüdür, böylece toplum tarafından erkek veya kadın algılanırlar. Tam tersi ise kültürden farklı olarak, biyolojik cinsiyet ve cinsel özellikler ile tanımlanır (Person, 1980).

Cinsiyet rolü kimliğinden önce cinsler arasındaki farklara değinmek gerekmektedir. Cinslerin hangi yönlerden farklı özellikler taşıdıkları tarih boyunca araştırmalara konu olmuştur. Erkek ve kadın anatomik, hormonal ve genetik yönden birbirinden farklıdır. Vücut ölçüleri, vücuttaki yağ ve kas oranları, üreme organlarındaki anatomik farklılıklar erkek ve kadına farklı özellikler de kazandırmıştır. Bu konudaki en önemli sorunlardan birisi bu farklılıkların kişilik ile, kadınsı ya da erkeksi olma ile ilişkisidir (Liebert ve Wicks, 1981).

Günümüzde cinsiyet rollerine ilişkin iki temel yaklaşım bulunmaktadır; Geleneksel yaklaşım'a göre, kesin bir cinsel kimlik ve cinsiyet rolünün kabulü dengeli bir yaşam için gereklidir. Bu görüşe göre, biyolojik cinsiyetine uygun bir cinsel kimliğe sahip olmayan ve karşıt cinsiyet rolüne uygun davranışlar sergileyen bir birey psikolojik açıdan dengeli olamayacaktır. Kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini benimsemesi, cinsiyetine uygun davranış ve tutumlar geliştirmesi beklenmektedir.

Eşitlikçi yaklaşımda, bireyin psikolojik yönden sağlıklı ve uyumlu olabilmesi için, cinsiyet farkı gözetmeksizin kendine uygun, doyurucu, kendini gerçekleştirici cinsiyet rollerini benimseyebilmesi savunulmaktadır. Bu görüşten hareketle günümüzde yalnızca erkek ve kadın özelliklerini tek başına taşımayan, her ikisinin özelliklerini de dengeli biçimde bütünleştirerek, cinsiyete özgü geleneksel özelliklerle kendini sınırlamayan bir cinsiyet rolünün ortaya çıktığını öne sürmüş ve bu rolü psikolojik androjeni olarak nitelendirmiştir (Freedman vd., 1981).

Cinsiyet Rolü Kimliği; bilimsel literatürde üç tür cinsel kimlikten söz edilmektedir;

1. Biyolojik cinsel kimlik; biyolojik olarak kadını erkekten ayıran kalıtım, organik yapı ve bunların fonksiyonlarını içermektedir.
2. Psikolojik cinsel kimlik; bireyin erkek yada bayan olmanın verdiği psikolojik düşüncesi, cinsel algılama şekillerini içermektedir.
3. Sosyolojik cinsel kimlik ise; toplumun erkeklik ve kadınlık kavramlarını teşkil eden sosyal standartlar, tutumlar, ilgiler ve giyim tarzı ile bağlantılıdır. Cinsiyet rolüne uygun davranım (sex typing) ise gelişim sırasında farklı yaşlarda erkek ve kadın cinsiyet rolüne uygun davranışları kazanmadır (Salkind ve Ambron, 1987).

2.1.1. Cinsiyet rolünün gelişimini etkileyen faktörler

2.1.1.1. Aile bireyleri

Anne ve babası, çocuğun cinsiyet rolünün gelişiminde ilk modelleridir. Çocuğun model olarak aynı cins ebeveyni seçmesinin nedeni sadece ebeveynin cinsiyeti değil, güçlü olma, ceza verme, eğitici olma gibi özdeşim ile ilgili özellikleridir. Ayrıca babanın eğitici özelliği erkek çocuklarının cinsiyet rollerini öğrenmelerinde, annelerinin eğitici özelliğinin kız çocuklarının cinsiyet rolünü öğrenmelerinde daha önemli bir rol oynamaktadır (Agbayewa, 1984). Özdeşim sürecinde, çocukların aynı cinsi daha sık taklit görülmektedir. Ancak bu, çocuğun sürekli aynı cinsi taklit ettiği anlamına gelmemelidir (Shepherd-Look, 1982). Cinsiyet rolü gelişiminde bu derece önemli olan ebeveynlerin yokluğu bazı olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Babasız çocuklarda düşük zihinsel performans, akademik başarıdaki düşüklük ve öz- denetim yetersizliği okul yıllarında artmaktadır. Kız çocuklarının feminen davranışlarının teşviki için annenin eksik yönlerinin tamamlaması bakımından babanın rolü çok önemlidir. Araştırmalarda kız çocuklarının yetişkin kadın rolünü öğrenmeleri için anneye olduğu kadar babaya da ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Annenin baskın olduğu ev ortamında yetişen kız çocuklarında cinsellik korkusu, erkeklere karşı uygun olmayan saldırganlığa ortaya çıkan davranış biçimleri gösterdikleri saptanmıştır (Salkind ve Ambron, 1987).

2.1.1.2. Akran grupları

Çocuklar baba yada yetişkin modeli almadan önce akranlarının davranış ve etkinliklerinde cinsiyet rolüne uygun tercihler göstermektedirler. Kardeşler de cinsiyet kimliği gelişiminde hem ebeveyni tamamlayıcı, hem de onların yerini alan modeller olarak önemlidirler. Büyük erkek kardeşi olan kız çocuklarının daha erkeksi, ablası olan erkek çocuklarının ise daha kadınsı davranışlar gösterdikleri araştırmalarca saptanmıştır (Shepherd-Look, 1982).

2.1.1.3. Okul ve öğretmenler

Öğretmenlerin çocuklara karşı tutumlarında da cinsiyetlere göre farklılıklar görülmektedir. Bazı araştırmalarda öğretmenlerin erkek çocuklara karşı kız çocuklarından daha fazla yıkıcı ve saldırgan davranışlar gösterdikleri saptanmıştır (Shepherd-Look, 1982).

2.1.1.4. Televizyon programları

Televizyon çocuklara cinsiyet rolü modelleri sunması bakımından cinsiyet rolünün gelişiminde çok önemlidir. Televizyon, çocukların gerçekleri algıladıkları, davranışları anında deneme ve pekiştirme olmaksızın gözleyerek öğrendikleri bir araçtır. Bu nedenle televizyonun cinsiyet rolü gelişimine olumlu ve olumsuz etkileri kesin vardır. Kadın sporcular ile ilgili fotoğraf veya televizyon görüntüleri ise ya cinsel kimliğini ortaya çıkaran pozisyonlardan yada tam aksine spor yapan kadının nasıl cinsiyetinden uzaklaşarak erkekleştiğini vurgulayacak pozlardan oluşur. Çünkü sporun çağrıştırdığı, daha hızlı, daha güçlü ve kuvvetli olma gibi bazı özellikler aynı zamanda erkek cinsini çağrıştıran özelliklerdir. Bu nedenle spor genelde erkek cinsiyeti ile özdeşleşmiş ve erkek işi olarak görülmektedir. Fiziksel başarı ve erkeksilik aynı şekilde anlaşılmaktadır. Hala toplumda sporcu kadınlara karşı bir bazı ikilemler yaşanmaktadır. Hiç bir erkek sporcu toplumunda kadın sporcuların yaşadığı böyle bir ikilemi yaşamazlar (Willis, 1995).

2.1.1.5. Kitaplar ve baslı materyaller

Kadın karakterler pasif olarak tasvir edilmekte, öncelikle sevmeye, annelik, yardım etme ve ev işleri ile meşgul olarak gösterilmektedir. Diğer yönden erkek çocuklar aktif ve maceracı olarak gösterilmekte, bağımsız işlerde (balıkçı, çiftçi, polis, asker, yargıç, maceraperest, kral) meşgul olarak tasvir edilmektedir. Ancak son zamanlarda bu geleneksel modeller terk edilerek daha modern modeller kitaplarda gösterilmeye başlanmıştır (Seward ve Seward, 1980).

2.1.1.6. Oyun ve oyuncaklar

Çocukların oyuncak tercihlerinde toplumun etkisi büyüktür. Okul öncesinde kız çocuklarının ilgileri oyuncak bebekler, ev eşyalarının minyartürleri, şapkalar, topuklu ayakkabılar gibi giysilere yönelmektedir. Erkek çocuklar ise silahlar, arabalar, kamyonlar, traktörler, marangozluk aletleri ve tamir oyuncakları ile meşgul olmaktadır (Seward ve Seward, 1980).

2.1.2. Biyolojik cinsiyet farklılıkları

Embriyonun cinsel gelişimi sırasında sahip olduğu iç salgı bezlerinin ve hormonlarının etkisi ona dişi ve erkek cinsiyetini kazandırmaktadır. Ancak bu embriyonun beşinci ve altıncı haftasından sonra oluşmaktadır. Bu aşamada embriyonun gövdesinde androjen hormonu fazla üretilirse dişilik cinsiyet sistemi üzerinde oluşacak baskı embriyonun gelişimini erkeklığe doğru yöneltecektir. Buna karşılık dişi embriyonun cinsel gelişimi için herhangi bir hormon gerekmemekte, bu gelişim doğal olarak oluşmaktadır. Başka bir deyişle androjen hormonlarının baskısı olmadığı takdirde oluşumun başlangıcında farklılaşma göstermeyen cinsiyet dokuları kendi doğrultularında ilerleyerek dişi üreme organını oluşturmaktadırlar (Roberts, 1984). Cinsiyet hormonlarından androjen hormonu erkeklerde daha fazla, östrojen hormonu da kadınlarda daha fazla olmasına karşın her bireyde bu iki hormondan değişik oranlarda bulunmaktadır. Erkek (andro) ve kadın (gyne) simgelerinden oluşan androjen yapıyı, bir canlının birbirlerine dokunmadan dans eden moleküllerine benzetmektedir (Mc Pherson vd., 1983).

Çocuklar yaşamlarının ikinci yılında cinsel kimlik geliştirmekte, üçüncü yılında kendileri ile başkalarının cinsel açıdan nasıl sınıflandırıldıklarını fark etmektedirler. Bu sınıflandırma sonucunda, kişilere, toplumdaki gelenek ve görenekler doğrultusunda, cinsiyet rollerine uygun olarak geliştirilmiş bir takım davranışlar öğretilmektedir. Başka bir deyişle her cinsiyet için toplumun tanımladığı cinsiyet özellikleri yaşamlarının başlangıcından itibaren bireylere aşılanmaktadır (Kavuncu, 1987). Psikoanalitik kurama göre çocuklar bir dizi karmaşık yaşantıdan sonra özdeşim krizini yenerek kendi cinsiyetlerinden ana babalarıyla özdeşim kurarlar. Bilişsel gelişim kuramı da aynı cinsiyetten ana babaya özdeşimi vurgulamaktadır. Bem, toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre toplumsallaşma sürecinde çocuk toplumun cinsiyet şemasına uygun olarak kendi cinsiyetinin rollerini öğrenir ve tüm ilgili bilişsel işlemlerini bu şema doğrultusunda yapar (Dökmen, 1997).

2.1.3. Performans fizyolojisi açısından cinsiyet farklılığı

Spor yapmak için gelişmiş bir kas ve iskelet yapısına, hareketleri yapabilmek için yüksek koordinasyona, çeşitli ruhsal, fiziksel ve bedensel engellemelere rağmen başarabilme ve başarısızlık halinde uğraştan kopmamak için gerekli kişilik özelliklerine, antrenman için yeterli motivasyona ihtiyaç vardır. Spor yapmayı sürdürdükçe bu nitelikler gelişir. Bu gelişme belli kurallar içerisinde olur. Kuralların temelinde sportif etkinliğin kişilik üzerinde etkileri bulunmaktadır. Spor dallarına göre değişiklik gösterir (Horst, 1976).

Egzersiz fizyolojisi üzerine yapılan birçok çalışma performansta cinsiyet farklılıklarının olduğunu göstermektedir. Batılı yetişkinlerde, örneğin; çoğu kas grubunda erkekler kadınlardan % 50 daha kuvvetlidir (McArdle vd., 1981). Ayrıca erkeklerin vücut yağ oranı kadınlardan daha düşük ve oksijen tüketimi ise kadınlardan %20 oranında fazladır. Kadınlar vücut özellikleri bakımından esneklik ve dengede daha iyi olma eğilimindedirler (Brooks ve Fahey, 1984). Doğumdan itibaren bayan ve erkekler farklı faaliyetlere yönlendirilmiş iki cins arasındaki güç farkı sadece doğuştan değil sosyal etkenlerde çok büyük rol oynamaktadır (Douglas ve Miller, 1977).

Geçmişte cinsiyet farklılıkları nedeniyle kadınlar sporun dışında tutulsada, günümüzde ise antrenmanın erkeklere sağlamış olduğu fizyolojik avantajları kadınlara

da sağladığı bilinen bir gerçektir. Antrenmana fizyolojik uyum, dayanıklılığın artması, vücut yağ oranının azalması, kas metabolizmasının erkeklerdeki gibi artması, yani biyolojik mekanizma ve şekilde olmasa da erkeklerinkine benzer olabilmektedir. Antrenmanla doğanın gerçeği olarak kabul ettiğimiz bir çok farklılık fizyolojik olarak edinilebilmektedir (Dyer, 1982).

Türkiye’de kadın ve erkek cinsiyet rolleri hakkındaki geleneksel fikirler değişmiş, toplumsallaşma geliştirilmiştir. Bir başka çalışmada Türkiye’nin bazı bölgelerindeki spor anlayışının değişiyor olduğunu ve genç neslin de, özellikle kız çocuklarının spordan hoşlandığı, sporun daha aktif hale geldiği böylece sporun toplum üzerinde pozitif bir etki yaptığını göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 1982).

2.1.4. Toplumsal cinsiyet kavramı

Biyolojik hammaddenin dışında, kültürün meydana getirdiği sosyolojik bir durumdur. Toplumsal cinsiyetle ilgili değerlere üç farklı düzeyde rastlanabilir: bireysel, kişiler arası ve toplumsal.

Bireysel düzeyde toplumsal cinsiyet kavramı, dişilik ve erillik kavramları ile ortaya konur. Toplumda her bir cinsiyete has temel özellikler ve ilgilerin, bu cinsiyetteki insanlar için uygun olduğu farz edilir. Buna göre bir kişi ya eril yada dişildir. Son zamanlarda bazı araştırmacılar her iki cinsiyete geleneksel olarak verilmiş olan özellikleri kendinde barındıran insanları tanımlamak için androjen terimi kullanmaktadır.

Kişiler arası düzeyde toplumsal cinsiyet kavramı, sosyal etkileşimlerde iki ayrı cinsiyetle ilgili beklentileri içerir. Bütün toplumlarda bazı işler erkek işleri bazı işler kadın işleri olarak kabul edilir. Tüm toplumlar kadınlar ve erkekler için kabul edilen normlara sahiptir.

Sosyal yapısal düzeyde, en geniş bakış açısı ile toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkileri şekillendiren bir sınıflandırma sistemidir. Bütün toplumlarda bazı işler erkek işleri bazı işler de kadın işleri olarak kabul edilir. Tüm toplumlar kadınlar ve erkekler için kabul edilen normlara sahiptir (Unger ve Crawford, 1992).

Toplumsal cinsiyet psikolojisinde en yaygın anlayış, erkeklerin ve kadınların farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu varsayımına dayanır. Kadın ve erkek yaratılış özellikleri, dış görünüşleri, düşünüş biçimleri, yetenekleri ve hatta tüm kişilik yapıları açısından birbirlerinden farklıdır. Kadın ve erkek arasındaki farklılığı belirten bu kavram “cinsel karakter” olarak adlandırılmıştır. Yeni doğan çocuğun biyolojik bir cinsiyeti vardır, ama henüz toplumsal cinsiyete sahip değildir. Çocuk büyürken toplum da, çocuğun önüne cinsiyete uygun kurallar, şablonlar ya da davranış modelleri dizisi koyar. Belirli toplumsallaştırma etkenleri de ya da failleri- özellikle aile, medya, arkadaş grupları ve okul- söz konusu bu beklentileri ve modelleri somutlaştırarak çocuğun bunları sahipleneceği ortamları hazırlar. Çeşitli öğrenme mekanizmaları da işin içine girmektedir: koşullanma, öğretim, model alma, özdeşleşme, kuralları öğrenme gibi.

Toplumsal modeller ya da kurallar, ayrıntıları ne olursa olsun, az ya da çok içselleştirilirler. Bunun sonucunda, normalde belirli bir cinsiyetin toplumsal beklentileriyle örtüşen bir toplumsal cinsiyet kimliği ortaya çıkar. Bazı durumlarda ise, bir toplumsallaştırma etkeninin oğlan dışı işleyişi (örneğin babasız bir aile) ya da alışılmadık bir biyoloji yüzünden bir ‘sapma’ yaşanır. Toplumsallaşma ile cinsiyet rolü arasında büyük bir yakınlık bulunduğu açıktır (Connel, 1987).

Kültürde kadın veya erkek cinsiyet rolü, yüklemleme, davranış ve görevler ile ilişkilidir. Toplumsallaşma süreci doğumdan itibaren aşılınmayla başlar. Toplumsal cinsiyet rolü erkek ve kadın için uygun etkinlik ve nitelikleri kesin olarak saptayabilmektedir. Pasiflik, uysallık ve tevazu gibi nitelikleri genellikle kadınlara yüklenirken, cesaret, şiddet, güç gibi nitelikleri ise erkeklere yüklenmektedir. Bireyin karşı grubun aktivitesini gerçekleştirdiğinde durumlarda ise rol çatışması olarak ortaya çıkar (Oglesby ve Hill, 1993).

2.1.4.1. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları (stereotip kavramı)

Toplumsal cinsiyet kavramı; kadın ve erkeğe ait sosyal ve psikolojik özellik ve davranışlardır (Gill, 1992).

Genel olarak kalıpyargı, belli bazı toplumsal gruplar üzerine yapılan tanımlamaları ifade eden bir kavramdır. Bireyin ait olduğu sosyal grubun özelliklerinin genellemesi ile oluşan inanışlar olarak da yorumlanabilir. Cinsiyet rolü kalıpyargıları

ise, toplum tarafından erkek ve kadından beklenen davranışların neler olduğu ve her bir cinsiyetin rollerini nasıl ortaya koyması gerektiğini ifade eden inanç ve değerlerdir (Girginer, 1994).

İnsanlar, ırk, cinsiyet, yöre ve meslek gibi çeşitli grupları ile kategorileşerek çok çeşitli özellikler gösterdikleri halde, hepsi aynı özelliği/özellikleri gösteriyor gibi düşünülmesine kalıpyargılı düşünme denilmektedir. Toplumun, kadınların ve erkeklerin göstermelerini beklediği özelliklerine ise toplumsal cinsiyet kalıpyargıları denilmektedir (Franzoi, 1996).

Kalıp yargıların gerçek mi yoksa idealize edilen kavramlar mı olduğunun net bir yanıtı yoktur. Belli bir kalıpyargının objesi olan birey, toplumsal olarak idealize edilmiş özelliklere yakın olma gerekliliği ile, gerçekte olmadığı yapıları kendisine giydirmeye çalışabilir (Iams ve Best, 1990).

Bazı zamanlar kadınların toplumda iki farklı toplumsal cinsiyet özelliğini göstermeleri gerekmektedir. İş yerinde başarılı olabilmek için genellikle erkeksilik ve androjen özellikteki davranışları göstermeleri gerektirmektedir. Kadınların toplumda geleneksel olarak uygun buldukları kimlikleri vardır bu durum çalışma ortamlarında sorun gibi gözüksede böyle bir durum erkekler için bu sorun teşkil etmemektedir. Bazı toplumlarda kadınlar bazı zamanlarda erkeklerden daha erkeksi davranış göstermesini beklemektedir (Dökmen, 1997).

Kadın ve erkekler için hemen hemen her toplumun daha uygun gördüğü ve genel anlamda üstün tuttuğu, olumlu bulunduğu kalıpyargılara bakılırsa şu örneklerle rastlanabilir; dişil olanlar yumuşak dilli, anlayışlı, naziktirler ve duygularını kolayca ifade edebilirler, diğerlerinin duygularının farkındadırlar. Eril olanlar ise oldukça bağımsız, nesnel davranabilen, duygularını belli etmeyen bireylerdir, aktif ve rekabetçidirler, kendilerine güvenirlere, matematiği sever ve dünya işlerinden iyi anlarlar. Fakat kalıp yargılar da değişmez değildir. Örneğin geleneksel olarak erkeğe uygun bulunan ve kısa bir zaman öncesine kadar önemsenen fiziksel güç ve saldırganlık günümüzde yerini zeka ve beceriklilik gibi özelliklere bırakmaktadır. Bu dönüşümde ekonomik, politik ve kültürel pek çok faktör rol oynamaktadır. Kişiler, kendileri için uygun rolleri benimserken cinsiyete uygun tercihler, yetenekler, kişilik

özellikleri, davranışlar, kendilik kavramı gibi kazanımlarla bir süreç yaşarlar. Buna da “Cinsiyet Tiplemesi” denmektedir (Dökmen, 2004).

2.1.5. Rol çatışması

Kadın sporcular ve sporcu olmayanlar arasında psikolojik kadınsılık ve erkeksilik bakımından farklılıklar aynı zamanda rol çatışmasıyla da ilişkilidir. Erkekler ve kadınlara uygun görülen cinsiyet rol kimliği belirli aktivite ve niteliklerin belirleyicisi gibi görünmektedir. Örneğin; pasif olma, uysallık, asalet ve güzellik gibi nitelikler kadınlarla bağdaştırılırken, kuvvet, sertlik, saldırganlık ve başarı ise erkeklerle özdeşleşmiştir. Spor faaliyetleri de toplumsal cinsiyette uygunluğuna göre sınıflandırılmıştır. Daha erkeksi olarak kabul edilen sporlar, takım sporları, boks, halter gibi dalları içerirken, daha kadınsı olarak kabul edilen sporlar jimnastik, bale ve dans çeşitleridir (Oglesby ve Hill, 1993).

Rol çatışması; bireylerin karşı cinsiyetle bağdaştırılan faaliyetlerde bulunduğu veya o tür nitelikleri sergilediklerinde ortaya çıkmaktadır. (Plated, 1995). Spor kuramcılarının bir çoğu, sporla uğraşmak isteyen kadınların dans gibi faaliyetlerde bulunmak isteyen erkekler gibi rol çatışması yaşayabileceklerini öngörmektedir (Felshin, 1974; Koruç ve Bayar, 1989). Kadınların rol çatışmasını daha derinden hissettiklerini, bu durum nedeniyle de örneğin; koyu makyaj yaparak mücevher kullanarak heteroseksüelliklerini abarttıklarını ve görünüşlerinde kadınsılığı daha da öne çıkardıkları yorumunu yapmaktadır (Del Rey, 1978). Ergenlik öncesi çocuklarda, lise öğrencisi erkek ve bayan sporcu ve sporcu olmayanlarda, üniversite çağındaki sporcu ve sporcu olmayanlar üzerinde cinsiyet rolleri ile ilgili çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar olumsuz kadın sporcu örneklerinin de var olduğunu göstermektedir. Olumsuz sporcu örnekleri, yapılan aktivitenin toplumsal cinsiyete uygunluğu doğrultusunda farklılıklar göstermektedir (Freeman, 1988; Watson, 1987). Üniversitedeki yetişkinlerin statü sistemleri üzerine yapılan bir çalışmada, sporcu olmanın erkeklerin itibar edilmelerinde en büyük kaynaklardan birisi olduğunu belirtirken, kadınlarda bunun en değersiz rol olduğunu saptamıştır. Bundan daha önemlisi, takım sporlarıyla uğraşan kadın sporcuların tenis ve golf oynayanlarla

karşılaştırıldığında akranlarından (hem erkekler hem de kadınlar) belirgin bir biçimde daha az itibar gördüklerini belirtmektedir (Kane, 1988).

Kadın sporcularda görülen rol çatışmasını belirlemek için yapılan bir çalışmada, iki tür anket çatışmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Kullanılan ankete göre, genel olarak kadın sporcularda algılanan rol çatışması ile kişisel olarak yaşanan rol çatışması araştırılmış ve sporcuların sadece %20 sinin de rol çatışmasını algıladığını ve yine sadece %20 sinin de rol çatışmasını normal ya da oldukça büyük ölçüde yaşadıklarını saptamıştır. Daha sonraki çalışmalara bakıldığında, haltercilerin de dahil olduğu kadın sporcular arasında algılanan ve yaşanan rol çatışması seviyelerinde oldukça benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır (Allison ve Buttler 1984; Marsh ve Jackson, 1986).

Cinsiyet farklılıkları ortaya çıktıkça, rol çatışması üzerine yapılan araştırmalar toplumsal cinsiyet ve sporsal davranışın çok karmaşık olan doğasını basite indirgemekte ya da üstünü örtmektedir. İnsanlar aynı anda pek çok rol oynamaktadırlar ve bu rollerden hangisinin kişi üzerinde etkili olduğunu bulmak ve ayırmak olanaksızdır (Plaited, 1995).

2.1.6. Spor ve cinsiyet rolü ilişkisi

20. Yüzyılda spor alanında bilim adamları tarafından, daha iyi sporcu yetiştirmek, insanın yaşam kalitesini yükseltebilmek, toplumsal yaşama uyum sağlamak, yaşamın içindeki rekabet, ilerleyen teknik, stres ve depresyon ile başa çıkabilmek amacıyla birçok çalışma yapılmaktadır (Koruç ve Bayar, 1989).

Spor için gereken fiziksel özellikler, antrenman ile geliştirilir. Bu ağır, yorucu, belli ilkelere dayanan, bireyi fiziksel kapasitesini sınırlarına kadar zorlayarak ve bu kapasitesini geliştirmeyi amaçlayan bir süreçtir. Bu çalışmaları, yılmadan ve sabırla sürdürmek için bazı ruhsal ve zihinsel özelliklere sahip olmak gerekir. Bu sebeple fiziksel olarak kapasiteyi zorlanmanın bir de ruhsal boyutu olduğu söylenebilir. (Açıkada, 1993).

Spor yapmak sadece fiziksel aktivitelerden ibaret değildir, aynı zamanda bir sosyalleşme vede topluma uyum sürecidir. Spor, bireyin kendini kontrol etme mekanizmalarından birisidir. Aynı zamanda spor, evrensel olma özelliğinden dolayı farklı toplum ve kültürlerde insanların ortak paylaşımıdır. İnsanların ortak paylaşımı olan spor demokratik kişiliklerinin gelişmesinde önemli bir rol oynar. Böylece sporcu kendini rahat, kişilikli ve özgür hisseder. Kendine değer verildiğini anladığından, öz güveni artar ve başarı en üst düzeye çıkar (Bauman, 1994).

Sporun kişilik üzerine etkilerini çeşitli bilim adamları, şöyle açıklamaktadırlar: karakteri şekillendirir, işbirliğini, paylaşmayı, mücadeleyi öğretilir, kişisel disiplini geliştirir, sporcunun sosyalleşmesini ve cesaretini artırır. Sporcuların performans ve başarıları, genetik yapı, zihin-beden etkileşimi neticesinde, duygu ve zihinsel süreçlerin kontrolüne bağlıdır (Syer ve Connolly, 1998).

Egzersizli düzenli olarak yapmanın kişinin psikolojik ve fiziksel sağlığını olumlu yönde etkilemesi bilinen bir gerçektir. Spor kişide kendine güvenin artması, pozitif düşünce, depresyon ve streste azalmaya sebep olmaktadır. Sporun; korku, aşk, öfke gibi coşkuların normal gelişmesine olanak hazırlayan bir gücü vardır. Bireyi yorgun düşüren, bedensel ve ruhsal yaşamı engelleyen coşku, spor ve hareket yardımıyla giderilerek kişi normal duruma gelir. Spor bireyin karakterini şekillendirerek, saldırganlık dürtülerini sosyal kurallara uygun olarak boşaltma yollarını öğretilir. Spor

branşlarına göre ruhsal zorlanma, farklı spor branşları, farklı kişilik özellikleri gerektirir. Bir otomobil yarışısının veya dağcılık sporunun neden olduğu psikolojik zorlanmayla, bir maraton yarışının neden olduğu psikolojik zorlanma hem nitelik hem de nicelik açısından farklıdır ve farklı kişilik özellikleri gerektirir (Başer, 1998).

Gençler üzerinde yapılan araştırmalar, spor yapan gençlerin, yapmayan diğer arkadaşlarına göre daha motive oldukları, dayanıklılık ve direnç kapasiteleri ile onlardan kesin olarak ayrıldıklarını ortaya koymuştur. Sporcu olmayanlarda, strese daha az direnç gösterme, dışa dönüklük, daha az atılganlık ve daha az kendini gösterme eğiliminde olma özellikleri gözlenmiştir (Edgar, 1988).

O. Neumann, kişilik ile sport arasındaki ilişkiyi ele aldığı araştırmasında; performans sporcularının, spor yapmayan gençlere göre daha çalışkan, daha canlı, sosyal ilişkisi kuvvetli, daha sabırlı, zor şartlarda ortama daha iyi uyum sağladıklarını belirlemiştir. İngiltere’de üst düzey tenisçiler üzerinde yapılan bir çalışmada, tenisçilerin spor yapmayanlara göre dışa dönük kimseler olduğu, ancak bunların içinde de en başarılı olanların ise içe dönük kimseler olduğu anlaşılmıştır.

Tiryaki ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada; spor yapan kişilerin spor yapmayanlara göre daha dışa dönük ve duygusal olarak dengeli oldukları belirlenmiştir (Tiryaki, 2000).

Başka bir çalışmada, 18-25 yaş arasındaki öğrencilere Edwards Kişisel Tercih ölçeği uygulanmış, sporcu olan öğrencilerin karşı cins ile ilişkiler gereksiniminin sporcu olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu aynı zamanda sporcu olmayan öğrencilerin düzen ve kendini suçlama gereksinimlerinin de sporculardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bilge, 1992).

Farklı spor branşlarında çok yönlü kişilik ölçeği ile yapılan çalışmalarda, spor yapan kadın ve erkeklerin, spor yapmayanlara göre bireysel sorumluluklarının daha fazla bilincinde, daha duyarlı, dikkat toparlamada daha iyi ve daha sosyal kişiler olduklarını tespit edilmiştir (Koruç ve Bayar, 1989).

2.1.6.1. Takım sporu ve bireysel spor yapanların kişilik özellikleri

Yapılan birçok araştırma takım sporu ile bireysel sporla uğraşan sporcular arasında kişilik özelliklerinin farklılıkları olduğunu göstermiştir.

Takım sporu yapan sporcuların bireysel spor yapan sporculardan daha bağımlı, dışa dönük ve kaygılı fakat daha düşük hayal gücüne sahip oldukları tespit edilmiştir (Weinberg ve Gould, 1995).

Bazals spor yapan ve spor yapmayan kadınlara kişisel tercih ölçeği uygulamış ve sporcu olanlarla, olmayanlar arasında dört ihtiyaç farklılığı olduğunu belirlemiştir. Sporcu olmayanlarda takım sporlarında yüksek bulunan uyarlık ihtiyacına karşılık başkalarını anlama uyarlılık ve karşı cinsle ilişkiler ihtiyaçları yüksek bulunmuştur. Ayrıca duyguları anlama ve değişiklik ihtiyaçları farklılık göstermiştir. Bireysel spor yapan kadınların kendilerini kanıtlamak, bunu tek başlarına yapmalarının ve ispatlamanın vermiş olduğu hazzın ön planda olduğu belirtilmiştir (Morgan, 1980).

Kadın sporcular üzerinde yapılan birçok kişilik araştırmalarında bireysel spor yapan kadınların, takım sporu yapanlara göre daha özgür düşünceli fakat içedönük, kapalı bireyler olduklarını göstermiştir (Petrov, 1986).

Olimpiyatlara katılan 24 kadın atlet üzerinde yapılan kişilik çalışmasında, atlet bayanlarda başarma ve başatlık ihtiyaçlarının güçlü, yakınlık ve duyguları anlama ihtiyaçlarının ise zayıf olduğu saptanmıştır (Kuzgun, 1989).

Kadın atletleri tanıma ve stereotipi belirlemek için yapılan bir çalışmada; bayan atletlerin pozitif düşünen, kuvvetli, kuvvetli olmaya istekli, lider, cesur ve sağlıklı oldukları görüldü. Çalışmanın ikinci aşamasında, erkeklere göre atlet bayanlar önemli derecede çekici buldukları gözlenmiş, böylece sporcu olma ve cazibe, çekicilik arasında ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise, kürek sporu yapan batyan ve erkek sporcuların kendilerini çekici bulmadıklarını fakat zamanla bu düşüncelerini değiştirdikleri, sporcu olmak ile çekiciliklerini kaybetmediklerini düşünmektedirler (Atkins ve Morse, 1987).

Kişilik ile ilgili bir başka çalışmada ise; kadın atletlerin, kadın voleybolculara göre daha içe dönük, maceracılık eğilimleri olan, ilgilerinin daha geniş, yargılarında daha az katı olduklarını belirtmişlerdir (Koruç ve Bayar, 1994).

Bireysel spor yapan sporcuların yalnız başlarına antrenman yapmayı seven, becerilerini yalnız geliştirmek isteyen, daha gergin ve öfkeli, kendilerine güvenen, ben merkezci ve tepkisel özellikleri yüksek kişiler olduğunu belirlemişlerdir (Tiryaki, 2000).

2.1.6.2. Kadın sporcularda kişilik özellikleri

Tarihsel boyuttan incelendiğinde, kadın sporculara pekte hoşgörülü bakılmadığı görülmektedir. Eski Yunandaki antik çağ olimpiyat oyunlarında kadınların sadece oyunlara girmesi engellenmemiş, bunu yanı sıra müsabakları izlemesi bile kadınların ölüme mahkum olmasına neden olmuştur. Kadınların olimpiik oyunlara girmesine ilk defa 1900'de izin verilmiştir. Bu da sadece tenis ve golf sporlarındadır. 1904 yılında bu sporlara okçuluk eklenmiştir (Leunes ve Nation, 1989).

Kadınların spora katılımı kültürden kültüre değişim göstermektedir. Kültür düzeyleri farklı olan toplumlarda konuya bakış açıları değişmekte, endüstrilemiş toplumlarda kadınların spora katılım oranı daha yüksek olmaktadır. Ancak bazı kültürlerde kadının yalnızca doğurganlık için yaratıldığı, ter yerine parfüm kokması, aktif yaşam yerine pasif yaşamı seçmesi düşünülmektedir. Spora katıldıklarında ise kadınların sadece tenis, golf, yüzme, paten gibi artistik ve estetik sporları seçmeleri önerilmektedir.

Toplumunu oluşturan genç kuşağın yaşam biçimi (aktif ya da sedanter) daha sonraki yıllarda cinsler arasındaki farklılaşmayı getirmektedir. Sosyal ve kültürel yapı da bunu etkilemektedir. Kuvvet yönünden karşılaştırıldığında, kadınlar erkeklere oranla genel olarak daha zayıftır. Yağ oranı, genel olarak erkeklerde %15 iken, kadınlarda %25 kadardır. Biyolojik denge ile alakalı olan yağ oranının yüksek olması, dişi cinse ait hormonlardan östrojen salgısı ile ilgilidir. Yine de yağlı olmak dişi olmanın tek belirgin özelliği değildir. Nitekim dayanıklılık sporu yapan, özellikle uzun mesafe koşularına katılan bazı kadın sporcuların vücut yağ oranları %10'un altına düşmektedir (Açıkada ve Ergen, 1990).

Bayanlarda spor branşı seçiminin kişilikleri ile orantılı olduğu görüşü bilim dünyasında ağırlık kazanmıştır. Estetik, kavgacı olmayan, kendilerini ispatlayacakları branşlar öncelik taşımaktadır. Ailelerin sporcu kişiliği de buna eşdeğerdir. Aile çocuğunu küçük yaşta estetik içeren cimnastiğe, voleybola yöneltir. Fakat günümüzde güreş ve futbola ilgi yoğundur. Bu ilgi toplumun sporcu kişiliğini yansıtır. Taekwondo'ya yönlendiren aileler ise, çocuğun kendini savunması için gönderdiklerini söylerler. Bazıları ise bunu kavga aracı olarak nitelendirir (Koruç, 1994).

Sporcu bayanlar için önemli bir sorun da, mensturasyon dönemidir. Sporcuların bu dönemde ruhsal yapılarının bozuk, daha sinirli, daha saldırgan yapıya sahip oldukları gözlenmiştir. Bunun vücutta oluşan östrojen hormonunun yükselmesinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Öfkelenme, ağlama, migren, şişlik gibi belirtileri içerir. Uzun mesafe koşan ve ağır sporlarla uğraşan bayanlarda bu rahatsızlıklar daha fazla görülmektedir (Sevim, 1997).

Son yıllarda kadınların spora gerek rekreasyon faaliyeti olarak, gerek yarışma amaçlı aktivitelere katılımı artmıştır. Özellikle elit düzeyde spor yapan kadınların artması rekabeti artırmıştır. Bu da kadınların daha şiddetli ve yoğun antrenman yapmalarına neden olmuştur. Şiddetli ve yoğun antrenmanlar ile birlikte yarışmalar kadınlarda fizyolojik ve duygusal stres yaratmaktadır. Bu da kadınlarda menstrual döngülerinde bazı değişikliklere neden olmaktadır. Spora kadınların katılımında artış nedenleri:

Yeni olanaklar

Yönetimlerin yeni yasal haklar tanınması

Küresel kadın hakları hareketi

Sağlık ve fitness etkinliğinin yayılması

Medyada kadınların spordaki artan görüntüleri şeklinde yorumlanabilir (Wells, 1991).

2.2. Saldırganlık

Türk Dil Kurumu sözlüğünde; 1. Saldırgan olma durumu, 2. Saldırgan bir biçimde davranma, 3. Bireyin kendi düşünce ve davranışların dıştaki direnmelere karşı, zorla karşısındakine benimsetme çabası olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998).

Kişinin bilinçli ve kasıtlı bir şekilde çevresine, psikolojik veya fiziki olarak zarar vermeye yönelik bir davranışta bulunmasına ‘saldırı’ denmektedir. ‘Saldırganlık’ ise, kişide saldırı davranışı göstermeye yönelik olan nispeten süreklilik özelliği gösteren bir eğilimi anlatır (Acet, 2005).

Saldırganlık, genellikle;

- Başkalarıyla alay etme,
- Zıt düşüncelere karşı çıkma,
- Hor görüldüğü ya da kötü bir davranışla karşılaştığı zaman öç alma,
- Başkaları hakkında düşündüklerini söyleme,
- Herkesin içinde başkalarını eleştirme,
- Başkaları hata yaptığı zaman onları suçlama,
- Aynı fikirde olmadığı zaman bunu hemen söyleme,
- Dehşet ve cinayet gibi haberleri duymak ve okumaktan hoşlanma şeklinde açığa vurulur (Yiğit, 2002).

2.2.1. Saldırganlık türleri

Saldırganlık üzerine yapılan birçok araştırma incelendiğinde saldırganlığın değişik türde sınıflandırıldığı görülmektedir. Araştırmacılar saldırganlık davranışını aktif ve pasif saldırganlık olarak iki şekilde incelemiştir. Aktif saldırganlık türünde zarar vermek niyeti ile bir eylem gerçekleştirilirken, pasif saldırganlık türünde ise zarar vermek niyeti eylemsiz olarak gerçekleşmektedir. Aktif saldırganlık türünde, birey somut bir şekilde karşısındaki kişiye zarar verme amacıyla harekete geçmektedir. Pasif saldırganlık türünde ise kişi çevresindeki yardıma ihtiyacı canlılara yardım etme imkanı olduğu halde görmezlikten gelmektedir. Böylesi bir durumda kişi yasalardan ya da karşısındakinden zarar görme endişesi ile aktif olarak saldırganlık göstermemektedir (Cox, 1985). Cox (1985) saldırganlığı iki grupta incelemiştir. Bunlar araçal

saldırganlık ve düşmanlık içeren saldırganlıktır. Bunların yanında tartışmalı olan atılğanlık kavramı da eklenebilir.

2.2.1.1. Amaç yöntemli saldırganlık

Amaça yöntemli saldırganlık davranışları genellikle, rakibi yenmek, madalyaya ulaşmak, çok iyi bir derece elde etmek, amacıyla ya da ödül kazanma durumlarında karşımıza çıkmaktadır (Topuz, 2008).

Basketbolda sayı yapmak için rakibinin eline vurma, su topunda gol atmak için rakibini suyun içine çekme ya da karatede rakibine tekme atmak gibi davranışları düşmanlık niyeti içermeyen sadece bir amaca erişmek için gerçekleştirilen davranışlardır. Bu tür saldırgan hareketler, iyi bir derece elde etmek, rakibini yenmek, rekor kırmak, madalya kazanmak amacıyla yapılmaktadır (Solak, 2011).

2.2.1.2. Araçsal (edilgen) saldırganlık

Araçsal saldırganlıkta kişi bilinçli olarak ve önceden planlamış olarak bu saldırganlığı gerçekleştirir. Edilgen saldırganlık, karşısındakini öfkelenmeksizin saldırganlık duygusunun tatminidir. Burada somut olarak karşısındakini incitme arzusunu taşır. Pasif bir davranış şekli olduğundan devamlı olarak mücadeleden kaçınılması söz konusudur. Edilgen saldırganlık bireylerin küsmeye, surat asma, üzülüğünü, incindiğini ve kızdığını belirtmeleri nedeniyle dolaylı bir saldırganlık türü olarak değerlendirilebilir. Leonard'a (1988) göre duygusal bir temele sahip olmayıp tamamen amaca ve göreve yönelik bir saldırganlık türüdür. Örnek verecek olursak bir futbol müsabakasında gole giden rakibini engellemeye çalışan sporcunun amacı aslında rakip oyuncuya zarar vermek değil, onun gol yapmasına engel olmaktır. Bu tür durumlardaki sporcuların davranışına oyun kurallarının belirlediği ölçülerde cezalar verilmektedir (Topuz, 2008).

Spor yapılırken amaçlanan para, başarı, prestij, adını duyurma, şöhret olma ve buna benzer şeyler olabilmektedir. Sporcular belirtilen amaçlarına ulaşmak için saldırganlığı bir araç olarak görebilmektedir. Bir şekilde amacına ulaşmışsa saldırganlık davranışları pekişmektedir (Topuz, 2008).

Araçsal saldırganlıklarda sporcu kendi adına değil takımı adına saldırganlık hareketini gerçekleştirmektedir. Çünkü saldırganlık sonucunda kendisi ceza alsa dahi takımı oyunu galip bitirebilmektedir. Takımın galibiyet alması durumunda oyuncular farklı şekillerde ödüllendirilmektedir. Kısacası oyuncunun sahada yapmış olduğu saldırganca davranış ödüllendirilmiş olmaktadır. Bu tür ödüllendirmeler zamanla, oyuncunun bu saldırganlık davranışlarını daha fazla yapmasına neden olmaktadır. Oyuncu artık saldırganlık yaparak amacına ulaşabildiğini görmüş ve bunu her oyunda tekrarlamak için gayret sarf etmektedir (Kabak 2009).

2.2.1.3. Emir altındaki saldırganlık

Sporcular, çalışma ve sosyal çevresinin başarıyı salt kazanmak olarak algıladıkları durumlarda, kendisinin ya da takımının kazanmak zorunda oldukları yarışmalarda, antrenörleri tarafından sert oynamaları hususunda teşvik edilirler. Sporcular antrenörlerinin isteklerini yapmak dolayısıyla kazanmak için saldırgan davranışlarda bulunabilmektedirler (Dervent, 2007).

2.2.1.4. Düşmanlık içeren saldırganlık

Düşmanca saldırganlık içinde öfke, zarar verme ve yıkıcılık gibi duygular barındırır. Bu tür saldırganlık genellikle öfke ve engellenme ile birlikte diğerini incitmeyi ve ona zarar vermeyi içerir. Birincil amaç kurbanı acı ve ıstırap vermektir. Düşmanca saldırganlığın odak noktası rakibe zarar vererek onu oyundan uzaklaştırmaktır. Örneğin bir hentbolcunun bilerek topu kalecinin yüzüne fırlatması, futbolda kasten tekmeler atmak düşmanlık içeren saldırganlığa örnektir (Asma, 2008).

Bu davranışlar sözlü veya sembolik bir anlamlar taşımaktadır. Fiziki olarak zarar vermeye yönelik şiddet davranışları olarak değil duygusal olarak karşı tarafı yıpratmaya yönelik davranışlardır.

Başlıca türleri şunlardır:

- Gözlerini dikerek bakmak,
- Konuşmaya karşılık vermemek,
- Birinin fikirlerini küçümsemek,

- Uygunsuz el kol hareketleri yapmak,
- Birinin arkasından konuşmak, dedikodu yapmak, söylenti çıkarmak,
- Birey üzerinde baskı kurmak,
- Birinin konuşmasını çirkin bir üslupla kesmek,
- Bir kişiyle veya işle alay etmek,
- Başkalarını küçümseyerek kendini ön plana çıkarmak,
- Üst düzey yöneticilerine yanlış bilgiler vermek,
- Biri geldiği zaman odayı terk etmek,
- Biri ya da birileri hakkında adaletsiz ve olumsuz performans raporubildirmek,
- Sözlü cinsel tacizde bulunmak, küfür etmek,
- Birini suçlamak, itham altında bırakmak (Yılmaz, 2013).

2.2.1.5. Atılganlık

Şimdiye kadar anlatılan araçsal saldırganlık ve düşmanlık içeren saldırganlığa üçüncü bir davranış şekli eklenmektedir. Atılganlık (assertiveness), aslında bir davranış biçimidir ve saldırganlıkla karıştırılmaktadır. Atılganlık çok yönlü bir kavram olduğundan dolayı hakkında çok çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bir kişilik özelliği olmasının yanı sıra sonradan kazanılmış, belli bir duruma özel sözlü veya sözlü olmayan davranışlar bütünüdür (Tiryaki, 1996).

Alberti ve Emmons, atılganlığı “kişinin kaygı göstermeden, kendi haklarını koruması ve aynı zamanda diğerlerinin haklarına saygı göstermesi” olarak açıklar. Atılganlıkta birey kendi haklarını, duygu ve düşüncelerini ifade ederken karşıdaki kişinin hakkını göz ardı etmez, saldırganlık ise karşıdaki haklarının yüzeye çıkmasına izin vermez, fiziksel ve ruhsal olarak zorlamayı içerir. Kısaca atılgan olmak saldırgan olmak değildir (Topuz, 2008).

Ayrıca antrenörlerin, sporcularını daha saldırgan olmaları yönünde motivasyonu aslında onların daha atılgan olmalarını istemesi anlamını taşıyacağını ve bu tür davranışlarda karşıdaki kişiye zarar verme niyeti olmadığını fakat kazara zarar verilirse bunun rastlantısal bir durum olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Tiryaki 1996).

2.2.2. Saldırganlığı etkileyen faktörler

2.2.2.1. Aile

Bireyin davranışlarının şekillenmesinde, topluma uyum ve sosyalleşme sürecinin ilk basamağında yer alan ailenin etkisi oldukça önemlidir. Aileler genleri yoluyla çocuklarına aktardıkları özelliklerin yanı sıra, saldırganlığı ödüllendirmeleriyle ve saldırganlığa tolerans göstererek ya da saldırgan modeller sunarak da çocuklarını saldırganlığa daha meyilli kılabilenmektedirler (Kurtıılmaz, 2005).

Sosyalleşme süreci ailede başlar ve hayat boyunca devam eder. Saldırganlığın ortaya çıkmasında ailesinden aldığı özellikler ilk sırada yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını gereksiz yere engellemesi, çocuğun istek ve davranışlarını eleştirmesi, sık sık cezalandırması, çocuğun her isteğine boyun eğmesi veya ihmal etmesi saldırgan davranışa neden olmaktadır. Ailedeki sağlıklı iletişim, çocuğa karşı tutumların yanında anne babanın mesleği, çalışma durumu, evlilik anlaşmazlıkları, boşanma, hastalıklar, ekonomik sıkıntılar gibi etmenler de saldırgan davranışların ortaya çıkmasında etken olmaktadır (Şahin, 2011).

Saldırgan davranışın kaynakları çok çeşitli olmaktadır. Geçmişteki deneyimler ve öğrenme ile birlikte çevresel etmenleri de içine alan çok geniş bir yelpaze içinde değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra saldırganlık ve şiddet, nesillerden nesillere aktarılmış, öğrenilmiş bir davranış kalıbı olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuklar ana, baba ve dış çevreden özenerek edindikleri davranışlar yanı sıra saldırgan modellere özenerek saldırgan davranışlarda bulunmaktadırlar (Gümüşdağ 2004).

Saldırgan davranışların oluşumunda aile önemli bir rol oynamaktadır. Çocukta saldırganlık, anne-babanın aşırı koruyucu ve reddedici, aşırı ilgisiz ya da ilgili davranması ile fiziksel ya da sözel şiddet uygulamasına bağlı olarak ortaya çıkabilir. Saldırgan davranışın ortaya çıkmasında ebeveynlerin hatalı tutumları ilk sıralarda yer almaktadır. Anne babanın aşırı düşkünlüğü veya aşırı korumacı tutumu karşısında, çocukta içsel kontrolün zayıflığı sonucunda saldırgan davranışlar görülebilmektedir. Çünkü bu gibi durumlarda çocuklar anne babaya bağımlı hale gelmekte ve kendilerine olan güvenleri azalmaktadır. Çocuk kendi başına bir şeyi başaramama korkusu içine girerek bunu saldırgan davranışlarıyla ortaya çıkarabilmektedir (Erciyes 2009).

2.2.2.2. Kişilik

İnsanın doğuştan veya sonradan kazandığı bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal özelliklerin, birbirine etkilemesi ile meydana gelen uyumlu bütündür. Bedensel yapı, ilgi ve değerler, sosyal tutumlar, bireyin içinde bulunduğu kültürel yapı kişilik gelişiminde etkili olan etmenlerdir (Kuru ve Baştuğ, 2008).

İnsanlardaki bir benlik türü olan üst benlik türünde, ahlak ve günah gibi kavramlar yer aldığı vicdan bulunmaktadır. Kişinin bulunduğu sosyal çevre ve statüsüne bakmazsınız saldırganlık güdüsü içinde olabilmektedir. İnsanın vicdanı ile tür saldırganlık güdülerini bastırılmaktadır. Aksi takdirde her türlü saldırganlık davranışını sergiler ve hiçbir pişmanlık duymaz. Tüm bunların dışında bir de insanların gösterebileceği kişilik bozukluklarından söz etmek doğru olacaktır. Kendine güveni olmayan kişiler her an tehdit altında olduklarına inanmaktadırlar. Kendisinin güvende olduğunu hisseden kişiler, saldırgan davranışlar sergilemezler (Kabak, 2009).

2.2.2.3. Eğitim

Eğitim, genç kuşakların toplum yaşayışında yerlerini alması için hazırlarken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir (Küçükahmet, 2012).

Başka bir ifadeyle, eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istenilen değişmeyi meydana getirme sürecidir (Ertürk 1994).

Eğitim bireylerin toplum içindeki rolünün benimsenmesinde önemli bir kavramdır. Bireyler ilk eğitimini ailelerinden almaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi ailenin bireyin saldırganlığı üzerindeki etkisi oldukça fazladır. İlk eğitimini aileden alan birey daha sonraki yaşantısının büyük bir çoğunluğunu eğitimiyle geçirmektedir. Eğitim öğretim kurumlarının basında okullar gelmektedir. Bireyler okullarda çeşitli kurallarla disipline edilmeye çalışılmaktadır. Kuralların yöneticiler tarafından oluşturulması ve yasakların fazla olması kişiler üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Bu nedenle kurallar öğrencilerin de katılımı sağlanarak belirli sınırlar içerisinde oluşturulmalıdır. Kurallardaki yasaklamaların fazla olması ve kurallarda kullanılan ifadelerin olumsuzluğu bireyleri saldırgan hale getirebilmektedir. Örneğin, “Sınıfı kirletmeyin” şeklindeki bir ifade olumsuz bir şekilde kurulduğu için tetikleyici olabilir. Oysa “Sınıfımızı temiz tutalım” şeklindeki bir ifade daha olumlu davranışların ortaya çıkmasını sağlayacaktır (Erciyes, 2009).

Spor fertlerin benzer yönleri bakımından hayata yöneltmesi açısından önem taşımaktadır. Aslında eğitimin amacı da insanları daha duyarlı ve nitelikli topluma yararlı hale getirmektir. Spor eğitiminin amacı da, insanların hem fiziksel, hem psikolojik gelişmelerini sağlayarak, topluma uyumlu ve üretken bireyler olmasını sağlamaktır (Ertürk 1994).

2.2.2.4. Kitle iletişim araçları

İletişimin bazı tekniklerle, çoğaltılıp, güçlendirilerek ve çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle iletişimi denmektedir. İnsanların yakın veya uzak çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi almaları gelişmiş ve uzmanlaşmış araçlarla sağlanmaktadır. Teknolojik gücün simgesi haline gelen ve geniş halk kitlelerini haberleşme ağıyla birbirine bağlayan bu araçlara kitle iletişim araçları denir (Bahadır, 2006).

Yasadığımız çağdaki kitle iletişim araçları, insanlara saldırganlık içeren ürünler sunmakta ve insanların davranışlarını etkilemektedir (Karaca, 2007).

Kitle iletişim araçlarındaki şiddet içerikli görüntüler, fiziksel ve başka başka saldırganlık türlerinin artmasına yol açabilmektedir. Kişinin daha saldırgan bir bireye dönüşmesine neden olabilmektedir (Gentile et al., 2004).

Günümüzde elit spor olayları, toplumun her kesimine aktarılmadıkça değer taşımamaktadır. Toplumdaki gelişmeleri kitlelere aktarma görevini yerine getiren medya, günümüzde sporun tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası konumundadır. Spor içerisinde yaşanan şiddet olaylarının önlenmesinde medyanın da sorumluluk üstlenmesi gerektiği zaman zaman dile getirilmektedir. Medyanın olayları aktarış şekli yorumlama biçimine, attığı başlıklardan kullandığı söz kalıplarına kadar bütün unsurları spor kamuoyunun şekillendirilmesinde dolaylı da olsa bir etkisi olmaktadır (Özsoy, 2011).

2.2.2.5. Yaş

Bireyin ortaya koyacağı davranışları, şeklini ve süresini yaşları belirlemektedir. Örneğin, bireylerin ergenlik döneminde olay ve durumlar karşısında ortaya koyduğu tutum ve davranışları yaşlılık dönemindekinden farklı olmaktadır. Bireyin yaş ve buna bağlı olarak içinde bulunduğu gelişim dönemleri, tepkilerin de en belirleyici rol oynamaktadır. (Duygu, 2012).

Yoğun enerjilerini oyun alanına yansıtıran kendilerinden yaşça büyüklere oranla davranışlar daha az kontrol altındadır. Çevresel etkenlerden daha çabuk etkileneceklerdir. Örneğin seyirci baskısı daha çok genç oyuncuyu etkileyeceği için

bunu oyuna yansıtması daha kolay olacaktır. Oysa yaşça daha büyükler tecrübeleri sayesinde daha kontrollü davranabilirler. Yaşça büyük oyuncuların en büyük dezavantajı gençlere oranla daha çabuk yorulmalarıdır. Bu yorgunluk beyine giden oksijen miktarını etkileyecek ve müsabakanın sonuna doğru tepkileri biraz daha kontrolsüz bir hal alacaktır (Çon ve ark. 1997).

2.2.2.6. Kültür

Kültür; antropoloji, psikoloji, tarih ve etnoloji gibi sosyal bilimlerin ortak ele aldıkları bir kavramdır. Bu disiplinlerin her biri kültür kavramını, kendilerini ilgilendiren kısmı ile ele almaktadırlar (Arslanoğlu, 2013).

Kültür, bir bireyin içinde beslendiği ve geliştiği en önemli öğelerdendir. Birey mensubu bulunduğu kültür ile şekillenmekte ve yaşamını bu kültürel yapıya göre idame ettirmektedir. Eğer bağlı bulunulan kültür sapkın ve saldırgan davranışları diğer kültürlerle göre daha fazla tolere ederse, kendi kültüründe yadırganmayan bir davranış başka kültürlerde problem haline dönüşebilir. Toplumsal sosyo-kültürel yapı, birey davranışlarını ve yaşam tarzını etkilemekte ve bireylerin yaşamlarını ilgili davranış düzlemine göre biçimlendirmektedir. Bireylerin kişilikleri, davranış şekilleri, davranış kalıpları, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi kavramları toplumsal yapılardan karşılıklı olarak etkilenmektedir. Bu duruma göre bireylerin yasadıkları sosyo-kültürel yapılar onların saldırgan davranış sergileyip sergilememelerinde yön tayin edici konumdadır (Karaca, 2007).

2.2.2.7. Çevresel faktörler

Gürültü, sıcaklık, hava kirliliği, fiziksel stres yapıcılar, bölgesel saldırılar, kişisel yerlere izinsiz girme ve aşırı kalabalık insanlar arası stres yapıcılar olarak, çevresel faktörler içinde yer alır ve insan psikolojisi üzerinde yaptıkları etkilerden dolayı saldırganlığa neden olurlar (Dursunoğlu, 1998).

2.2.2.8. Alkol ve uyuşturucu kullanımı

Alkol ve uyuşturucu kullanımının saldırganlık eylemlerini artırdığı tespit edilmiştir. Uyuşturucu maddelerin etkileri saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında doğrudan rol oynamaktadır. Alkol ve uyuşturucu maddelerinin insan beyni üzerinde kontrol mekanizmalarını azaltması veya aşırı enerji halinin ortaya çıkması sonucunda, kişiler daha saldırgan davranış içerisinde olabilmektedirler (Bayram, 2012).

Bununla birlikte, alkolün alınma miktarına göre farklı etkilerinin olduğu az miktarda alınan alkol, saldırganlığı ortadan kaldıracak şekilde, fazla alınan alkol ise davranış hâkimiyetini ortadan kaldırarak saldırganlığı artırabilmektedir. Alkolün saldırganlığa neden olması alkol alınmadan önceki engellenme durumuna veya ruh haline bağlı olarak etkilenmektedir (Kırkkbir, 2014).

2.2.3. Saldırganlık ve spor

Spor, insanları ve toplumları birbirine yakınlaştıran sosyalleştirici, temel felsefesi barış, kardeşlik, dostluk olan önemli bir olgu olduğu sürekli olarak vurgulanmaktadır. Antik çağdaki olimpiyat oyunları süresince barış yapıldığı ve savaşlara ara verildiği bilinmektedir. Başlangıçta, spor ile bağdaşmayan bir davranış olarak kabul edilse de saldırganlık, sporun her alanında saldırganlık ve şiddet olaylarına rastlamak mümkündür. Buna rağmen müsabakalara katılan sporcular hemde seyirciler arasında saldırganlık içeren davranışlar görülmektedir. Bu tür olaylara karışanlar, bu davranışlarını kendilerince çeşitli haklı sebeplere dayandırmaktadırlar. (Özbaydar 1983).

Saldırganlık ve spor arasındaki ilişki iki insanın veya grup halindeki insanların birbirlerine üstünlük sağlamak amacıyla vermiş oldukları yoğun mücadele sonucu ortaya çıkmıştır. Eğer üstünlük sağlamak söz konusuysa bunu elde edebilmek için insanın yaradılışındaki saldırgan dürtüleri ortaya çıkmaktadır (Gümüşdağ 2004).

Sporda saldırganlık, sporcunun kendi spor dalına ait kuralların dışına çıkarak, zarar vermek niyeti ile sözel ve fiziksel hareketler ve davranışlar olarak tanımlanabilir (Demirel ve ark., 2006).

Sporda iki tür saldırganlıktan söz edilir. Bunlar; araçsal saldırganlık ve düşmanlık içeren saldırganlık türleridir. Araçsal saldırganlık; karşılıklı temas halinde yapılan spor dallarında, anlayışlı olmayı gerektiren, takımın faydasına olan ve spordaki özel durumdan doğan gerekliliklerde meydana gelebilir. Kuralların ihlal edildiği ve rakibe zarar verme niyetiyle yapılan düşmanlık içeren saldırganlığı ifade etmektedir (Yıldırım, 1997).

Saldırgan davranışların meydana gelmesinde, yorgunluğun artması, müsabaka skorun getirdiği gerginlik, rakip takımın fiziksel gücünün ve performansının yüksek oluşu, en önemlisi de rakibin süregelen saldırgan davranışlarının hakem ya da seyirciler tarafından hoş görülmesi gelmektedir (Köknel, 1982).

Sporcunun özelliklerine, taraftar ve medyanın etkisine bağlı olarak sporda da saldırganlığa sık rastlanmaktadır. Sporda içinde "agresif savunma", "agresif oyun" ve buna benzer birçok saldırganlığı içeren terimler yerleşik durum almıştır. Sporun içinde kullanılan agresif terimi onaylanan durumu ifade etmektedir. Kuralları aşmadığında süreç desteklenmekte ve hatta ödüllendirilmektedir. Normal hayatta agresif davranışlar toplumsal kurullarla sınırlandırılmıştır. Bu durumda sporun içindeki hangi davranışların saldırgan davranış kabul edilip edilmeyeceği açıklığa kavuşturulmalıdır (Doğan, 2005).

Sporda saldırganlığın ortaya çıkışının önemli bir nedeni de bunun performansı veya başarıyı yükselteceğine olan inançtır. Birçok spor yöneticisi, teknik direktör, çalıştırıcı, spor yazarı ve taraftar, agresif sporcu ve agresif takım olmaktan söz etmekte, faullü davranışları özendirmekte, şiddet ve saldırganlık olaylarına karışanları ödüllendirici bir tutum ve davranış sergilemektedir. Toplumda cazgırlık, şiddet ve saldırganlık davranışlarının sonuç verici olduğunu düşünenlerin sayısı az değildir. Bu anlamda şiddet ve saldırganlık olaylarına göz yumma ve destekleyici tutumlar da şiddet ve saldırganlığın ortaya çıkışını kolaylaştırmaktadır (Konter, 2006).

Cratty (1973) sporları, kuralları çerçevesinde, göz yumulan saldırganlık derecesine göre sınıflandırmıştır: (Derwent, 2007).

Doğrudan Saldırganlığın Teşvik Edildiği Sporlar: Buz hokeyi, Amerikan futbolu, güreş ve boks gibi sporlar doğası gereği olarak yapılan davranışlar saldırganlık

olarak kabul edilmezler. Kuralları ve giysileri sporcuları korumakla beraber fizik temaslarını maksimumu seviyede olmasını sağlamaktadır.

Sınırlı Saldırganlık İçeren Sporlar: Basketbol, Futbol, su topu, hentbol kuralları gereği doğrudan temasın kesin olarak sınırlandırıldığı spor branşlarıdır.

Rakibe Karşı Dolaylı Saldırganlığın Olduğu Sporlar: Voleybol ve tenis gibi sporlar dalları doğrudan fiziksel teması içermeyen dolaylı saldırganlığın olduğu sporlardır.

Objelere Yöneltilmiş Saldırganlık: Golf ve bowling gibi spor dallarında ise bireye doğrudan saldırgan davranışların olmadığı sadece kullanılan spor malzemesine yönelik saldırganlık davranışları söz konusudur.

Doğrudan ya da Dolaylı Saldırganlığı İçermeyen Sporlar: Artistik buz pateni ve Cimnastik gibi sporlarda rakibe ya da çevreye karşı yapılabilecek saldırganlık bulunmaz

Bir boksörün kurallara uygun biçimde rakibine yumruk atması, av sporunda bir canlının vurularak öldürülmesi, Amerikan futbolunda rakibi yaka paça yere indirmek saldırganlık olarak görülmez. Oysa aynı davranışları günlük yaşamda yapmak suçtur ve yaptırımı vardır. Görüldüğü gibi, sporda saldırganlık konusu günlük yaşamdakinden farklıdır. Ancak görünümü ve değerlendirilmesi farklı olsa da, ruhsal kökeni aynıdır (Doğan, 2005).

Spor faaliyetlerinde beden temasına izin verilmesi üç gruba ayrılmaktadır (İkizler ve Karagözoğlu, 1997).

I. Bireysel Mücadele Sporları (Dövüş Sporları): Saldırganlığın sergilenmesine en çok fırsat tanınan sporlardır. Bu grubun içinde olan boks, güreş, judo, tekvando ve karate gibi sporlarda yakın beden teması doğasını gereğidir. Doğasının gereği olarak saldırganlıkmiş gibi gözükse de bu hareketler en çok bu spor branşlarında görülmektedir.

II. Vücut Temasına Belirli Ölçülerde İzin olduğu Sporlar: Top ile oynanan takım sporlarıdır. Örneğin; Futbol ve basketbol gibi sporlar beden temasına belirli kurallar dâhilinde izin veren sporlardır.

III. Vücut Teması Olmayan Sporlar: Atletizm, Voleybol, tenis, bisiklet, okçuluk atıcılık, gibi spor branşlarıdır. Bu sporlarda diğer spor dallarında olduğu gibi bedensel bir temas yoktur.

2.2.3.1. Sporda saldırganlığın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler

2.2.3.1.1. Yarışma

Spor oyunla yarışmayı birleştiren, yetenekleri daha fazla olduğu için kazananları ödüllendiren, üst düzey oyun, mücadele ve ağır kas çalışması gerektirdiği için sürekli yoğun çabayı zorunlu kılan bir uğraştır. Sporda amaç; zevk, boş zaman değerlendirmek ve üstünlüğü kabul ettirmek olduğu kadar, günümüzde para kazanmak ve geçimini sağlamak olmuştur. İnsan başarıma güdüsüne sahip bir varlıktır. Çevresine, doğaya kısaca dünyaya hükmetmek insanın özünde var olan bir güdüdür. Eğer bu güdü doğru yöne kanalize edilmezse şiddet ve saldırganlık ortaya çıkar (Yılmaz, 2013).

Sporcu, müsabakalar esnasında başarı elde edebilmek için devamlı rekabet içindedir. Sporcu müsabakalarda hem kendi sınırları ile ve hemde çevresiyle rekabet içindedir. Sporcular başarılı olmak ve kendisine gösterilen ilgiyi devam ettirmek çabası neticesinde, yeteneklerine ve performansına uygun olayın aşırı riskli harekette bulunabilirler. Yarışma veya müsabakalar esnasında sporcu psikolojik, fizyolojik, biyolojik veya çevresel etkenlerden etkilenmesi sonucunda, rakibe veya takım arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar gösterebilmektedir (Özdevecioğlu ve Yalçın, 2010).

2.2.3.1.2. Oyunun/yarışmanın sonucu

Spor ortamında yaşanan çeşitli durumsal faktörler (karşılaşmanın sonucu), engellenmeyi yükselterek saldırgan davranışlara neden olabilmektedir. Örneğin; Leith (1977), kaybedenlerin anlamlı olarak hem fazla hem de ekstra yasal saldırganlığı kazananlara göre kullandıklarını bulmuştur. Saldırganlık, engellenmeye bir tepki olmaktan çok, başarıyı elde etme anlamında bir yıldırma, gözünü korkutma girişimi olarak kabul edilebilir (Derwent, 2007).

İki takım arasındaki skor farkı ile saldırganlık arasında doğrusal bir ilişki vardır. Msübakada skor veya puan farkı fazla olduğu durumlarda saldırganlık üst noktada, skor veya puanlar yakın olduğu durumlarda saldırganlık ise alt düzeyde kalmaktadır. Müsabakalar sonunda kaybeden sporcular, takımlar veya seyirciler, kazananlarınkinde daha fazla saldırgan davranışlar sergilemektedirler (Tiryaki, 2000).

Yarışma nedeniyle oyun içinde yaşanan tüm olaylar bazı engellemeler neticesinde sonuçsuz kalır. Kural dışı yaptırımlar oyuncuların ellerini bu noktada bağlayabilir. Ancak sporcu, müsabakanın sonunda hakemin veya gözlemcinin olmadığı yerlerde, müsabakayla ilgili yaşadığı olumsuz duygu durumu nedeniyle soyunma odasında, tünelde, koridorda vb. yerlerde saldırgan davranışlarda bulunabilir. Bu davranışlarda bulunmasında yenilmişlik veya küme düşmüşlük gibi olumsuz neticelerin rolü büyüktür.

2.2.3.1.3. Puan dağılımı

Başarıyı hedefleyen sporcularda ve takımlarda, başarısızlık anında meydana gelen hayal kırıklığı, kaygı ve stres taraftar ve sporcuların centilmenlik dışı davranışlarını artırmaktadır (Solak, 2011). Ligde, puan açısından alt sıralarda yer alan takımlar daha üst sıralarda yer alan takımlarla oynarken saldırgan davranışlara daha eğilimli olmaktadır (Tiryaki, 2000).

2.2.3.1.4. Ev sahibi-konuk takım maçları ve taraftar reaksiyonu

Futbol çalışmaları göstermiştir ki, konuk takımlar ev sahibi takımlarda daha fazla faul yapmakta ve daha saldırgan oynamaktadırlar. Bazı araştırmacılar bunun, ev sahibi takım ve taraftarlarının onları bu yönde tahrik etmeleri gibi birçok faktörün sonucu olduğunu belirtmişlerdir. Rakip takımın oyuncularını ev sahibi takımın oyuncularına göre daha fazla fiziksel taciz ve şiddetin yanı sıra sözlü ve psikolojik şiddetle de karşı karşıya kalırlar. Takımlar için bestelenen sözler, bu temel üzerinedir (40). Bu tür davranışlar sporcuları etkiler ve onların saldırgan ve acımasız olmalarına neden olabilir.

2.2.3.1.5. Fiziksel temas

Sporda saldırganlıkla ilgili bazı araştırmalar, fiziksel temasın söz konusu olduğu sporlara katılmanın, saldırganlık duygularının boşalmasına değil, artmasına yol açtığını göstermiştir. Günümüz futbolunda da, şiddet ve saldırganlığı artan bir şekilde görmekteyiz. Spordaki fiziksel temas faktörünün nicelik ve niteliği hareketin saldırgan olup olmadığını belirler (Konter, 2006). Sporcu herhangi bir sakatlanma veya fiziksel temas sonucu fiziksel olarak acı çekiyorsa, oyuna devam etmesi durumunda rakip oyunculara sert ve agresif davranışlarda bulunabilir (Tiryaki, 2000). Fiziksel temasın derecesi de saldırgan davranışın harekete geçme nedenlerinden biri sayılmaktadır. Bazı sporların doğası (buz hokeyi, rugby ve bazı durumlarda basketbol) yüksek derecede vücutsal temas gerektirir. Çoğu zaman bu vücut teması karşılıklı atışmalara neden olmakta ve bazı durumlarda saldırganlık kavga noktasına kadar gitmektedir.

2.2.3.1.6. Oyuncu özelliği

Sporda oyuncular çeşitli şekillerde adlandırılmaktadırlar. Kondisyon oyuncusu, teknik oyuncu, taktik oyuncusu, hücum ve savunma oyuncusu, duygusal oyuncu, sınırlı ve saldırgan oyuncular olarak gruplanabilir. Görüldüğü gibi oyun içerisinde birçok farklı karakter yer almaktadır. Bir futbolcu çok teknik, çok kosan, taktik yapıya da uyan bir karaktere sahip olmakla birlikte, yapısı itibarıyla sınırlı ve saldırgan da olabilmektedir. Bu özellikleriyle birlikte değerlendirilen futbolcu istediklerini sahaya yansıtamadığında saldırgan kişiliğini ortaya koyabilecektir (Karayıılmaz, 2006). Sporcu

yaptığı spor gereği karşılaşma esnasında birçok müdahaleye maruz kalabilir, ancak sporcunun o müdahaleleri yorumlama şekli saldırgan yanıt verip vermeyeceği bizi yönlendirir.

2.2.3.1.7. Hakemler

Hakemin müsabaka yönetirken davranışlarının farkında olması, iradesini, becerisini kullanarak karar vermesi. Müsabakanın tamamında otoritesini kullanması, prensiplerinden taviz vermemesi, pozisyonlara yakın olması ve yerinde müdahale etmesi. Atılganlık, centilmenlik dışı davranışlara ve şiddetli itirazlara tepkisiz kalması, verdiği kararlarda onay beklemesi, karar vermede çekingen davranması, sorumluluk üstlenmemesi, yetkisini kullan(a)maması edilgenlik, yetkisini kullanırken kaba, yıkıcı ve aşağılayıcı ifade ve davranışlar sergilemesi saldırganlık özellikleri hakkında ipuçları vermektedir (Cengiz ve ark., 2008). Hakemlerin kritik bir kararı veya yanlış bir tutumu saldırganlık ve şiddet olaylarının başlamasına neden olabilmektedir (Gültekin ve Soyer, 2010).

Kuter ve Öztürk'e göre bazı sporcular için hakem önemli bir faktördür. Sporcu maça hakemin kim olduğunu bilerek çıkar. Bu da onlarda bir önyargı yaratır. “Bu hakem iyidir. Bu hakem her şeye çalar. Eyvah, bu hakem bana geçen maçta da takmıştı”. İşte bu ve buna benzer kaygılar sporcuların yarışma esnasında saldırgan davranışlar sergilemesine yol açabilir. Bu davranış şekli de onun performansını tam olarak sergileyememesine ya da sakatlanma riski doğurabilecek hareketler yapmasına neden olabilir (Asma, 2008).

2.2.3.1.8. Antrenörler ve aileler

Takımın performansının artırılmasının, kulübün hedeflerine ulaşmasında önemli etkenlerden biri olduğunun sorumluluğu ile hareket eden antrenörlerin, kulüpleriyle olan sözleşmelerinin devamlılığının mutlak başarıya endeksli olması, her maçın mutlaka kazanılması beklentisi, oyunculara olduğu kadar antrenörler üzerinde de baskı oluşmasına neden olmaktadır. Bu baskı zaman zaman oyun mantalitesi ve karakterleriyle örtüşmeyen davranışları sergilemelerine neden olmaktadır, çünkü antrenörler, sporcuların saldırgan ya da sportmen davranışlarının derecesine etki edebilecek en önemli kişilerdir (Asma, 2008). Sporcunun çalışma ve toplumsal çevresindeki kişiler salt başarıya odaklandığında, sporcunun ya da takımın başarılı olması için sert oynamasını, sertlik yapmasını ister. Yaptığı davranışı için cezalandırılma bile ailesi, spor ve toplum tarafından desteklenir. Bu tutumlar sporcuda saldırganlığın daha da pekişmesine neden olur (Doğan, 2005).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, kadın sporcuların cinsiyet rolü özellikleri ile saldırganlık düzeyi ilişkisini çeşitli değişkenler açısından belirlemeye yönelik olduğu için tarama modelindedir. Karasar 'a göre, tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu, varolduğu şekliyle belirlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1998).

Bu çalışmada, kadın sporcuların saldırganlık düzeyi ve cinsiyet rolü özellikleri bağımlı değişkeni oluşturmuştur. Saldırganlık cinsiyet rolü özelliği ilişkisi araştırılan yaş, eğitim durumu, yerleşim yeri, lisanslı olarak spor yapma süresi, spor branş, sigara-alkol kullanımı, erkek arkadaş durumu ve milli sporcu değişkenleri ise, çalışmada bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, amatör ve profesyonel kulüplerde spor yapan 2018 yılı vizelerini yenilemiş lisanslı kadın sporculardır. Verilerin toplandığı örneklem grubu ise; Ankara ilinde faaliyet gösteren amatör ve profesyonel kulüplerde lisanslı olarak spor yapan 137 kadın sporcudan oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

- Kişisel Bilgi Formu,
- Kadın sporcuların cinsiyet rolüne özelliklerini belirlemek amacıyla, BEM tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Kavuncu (1987) tarafından gerçekleştirilen BEM Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır.
- Kadın sporcuların saldırganlık düzeyini belirlemek amacıyla, Kiper (1984) tarafından geliştirilmiş 30 maddeden oluşan "Saldırganlık Envanteri" kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

20 sorudan oluşan form, sporcuların kişisel özelliklerini (ikamet yeri, anne-baba eğitim durumu, yaptığı spor branşı, spor yapma süresi, aldığı en iyi derece, millilik durumu ve spora başlama yaşı gibi) belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. BEM cinsiyet rolü envanteri

Sporcuların toplumsal cinsiyet rollerini belirlemek için Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır (Bem, 1974).

Envanter üç alt boyuttan oluşmaktadır.

- 1- Kadınsılık
- 2- Erkeksilik
- 3- Sosyal kabul edirlilik (Beğeni) Ölçeğidir.

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri 60 sorudan oluşmaktadır. Sorular 7 dereceli likert olarak derecelendirilmiştir.

Kadınsılık alt boyut maddeleri; 1, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 22, 23, 24, 30, 31, 34, 36, 37, 39, 40.

Erkeksilik alt boyut maddeleri; 2, 4, 8, 10, 12, 13, 15, 17, 18, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 35, 38.

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri likert tipi 7 dereceli değerlendirme ölçeği şeklinde (1-bana göre kesinlikle doğru değil, 2- bana göre genellikle doğru değil, 3- bana göre bazen doğru, 4- bana göre arasıra doğru, 5- bana göre çoğunlukla doğru, 6- bana göre genellikle doğru, 7- bana göre her zaman doğru) geliştirilmiştir.

Sosyal kabul edirlilik alt boyut maddeleri; 41-60 arasındaki 20 maddeden oluşmaktadır.

Bu iki ölçeğin ayrı toplam puanları ya da ortalama puanları hesaplanır. Örneklem grubunun kadınsılık ve erkeksilik puan medyanları dikkate alınır. Elde edilecek verilerden erkeksilik ve kadınsılık ölçeğinin ayrı ayrı puanları hesaplanarak,

medyan normlarından kadınsılık medyanı 111 ve erkeksilik medyanı 104 hareketle yapılacaktır (Dökmen 1999).

Bu medyanlara göre:

- * Kadınsılık puanı, kadınsılık medyanının altında ama erkeksilik puanı erkeksilik medyanının üstünde olanlar erkeksi (maskülen),
- * Kadınsılık puanı, kadınsılık medyanının üstünde ama erkeksilik puanı erkeksilik medyanının altında olanlar kadınsı (feminen),
- * Kadınsılık puanı, kadınsılık medyanının üstünde ama erkeksilik puanı erkeksilik medyanının üstünde olanlar androjen (androgynous),
- * Kadınsılık puanı, kadınsılık medyanının altında ve erkeksilik puanı erkeksilik medyanının altında olanlar belirsiz (undifferentiated) olarak sınıflandırılır.

Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Güvenirlik Çalışmaları; Bem, envanterin güvenilirliği için Stanford Üniversitesi psikoloji bölümü öğrencilerinden 28 bayan ve 28 erkek öğrenciye Testin Tekrarı yöntemi ile, iki kez uygulama yapmıştır. Bu uygulama sonunda elde edilen güvenilirlik katsayısı Erkeksilik Ölçeği için .90, Kadınsılık Ölçeği için .90 ve Sosyal Beğeni Ölçeği için .89'dur (Bem, 1974).

BEM Cinsiyet Rolü Envanteri, Kavuncu (1987) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ölçeğin Türk toplumundaki geçerliği ve güvenilirliği ise Dökmen (1997) yılında tekrar yapılmıştır (Kavuncu, 1987).

3.3.3. Saldırganlık envanter

Çalışmamızda Kiper (1984) tarafından geliştirilen ve 30 sorudan oluşan ölçek kullanılmıştır. Ölçek yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık için üç alt boyuttan oluşmaktadır.

Yıkıcı saldırganlıkla ilgili maddeler; 1, 2, 3, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29

Atılganlıkla ilgili maddeler; 4, 5, 6, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 28

Edilgen saldırganlıkla ilgili maddeler; 7, 8, 9, 16, 17, 18, 25, 26, 27, 30

Envanterde her bir alt test 10 soru ile belirlenmiştir. Sorular “bana hiç uymuyor” ve “bana çok uyuyor” uçları arasında yanıtlamayı içeren 7’li Likert tipidir. Kuramsal olarak her bir alt testte, her soruya bana çok uyuyor şeklinde yanıt veren kişi artı (+)30, bana hiç uymuyor şeklinde yanıt veren kişi ise eksi (-)30 puan almaktadır. Ancak istatistiksel olarak eksi puanlar kullanılmayacağından ve sıfır sayısının istatistiksel analizde sorun yaratacağı düşüncesiyle her toplam puana 31 sayısı ilave edilmiştir. Bu sayede her bir alt testten alınan puan 1, en yüksek puan 61 olmaktadır. Envanterin kendisinde olmamakla birlikte, her üç alt ölçeğin toplam puanlarından yola çıkılarak her denek için genel bir saldırganlık puanı da elde edilmiştir (Güner, 2006).

Envanterin tümüne ilişkin elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır (Derwent, 2007).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılanların anket formunda yer alan kişisel bilgileri spor yapma durumlarına göre; yaş, ikamet yeri, babalarının öz olup olmaması, kardeş sayıları, aile içinde ya da dışında şok edici olay yaşayıp yaşamama durumları, yaşamlarının büyük kısmının geçtiği yerleşim yerleri, branşları, lisanslı olarak spor yapma süreleri, sporda alınan en yüksek derece, madde kullanımları, sürekli ilaç kullanımını gerektiren sağlık sorunu olup olmaması, erkek arkadaşlarının olup olmaması, erkek arkadaşları ile ilişkilerinin devam etme süresi gibi değişkenlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

Ayrıca araştırmaya katılanların spor değişkeni açısından çok Yönlü Beden-Benlik İlişkileri Ölçeği'nin maddelerine verdikleri yanıtların betimsel istatistikleri (aritmetik ortalama ve standart sapma) hesaplanmış; çok Yönlü Beden- Benlik İlişkileri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasında ise Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Aynı işlem BEM Cinsiyet Rolü Envanteri için de tekrarlanmıştır. Bir başka deyişle, spor yapıp yapmama durumlarına göre BEM Cinsiyet Rolü Envanteri'nin maddelerine verdikleri yanıtların betimsel istatistikleri (aritmetik ortalama ve standart sapma) hesaplanmış; BEM Cinsiyet Rolü Envanteri Puanlarının Karşılaştırılmasında da Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sportif başarı, madde kullanımı, yerleşim yeri, kardeş sayısı gibi değişkenlerin karşılaştırılmasında grup büyüklükleri 30 ve altında oldukları için ileri düzeyde istatistiki analizler gerçekleştirilmemiştir. Bu nedenle bu değişkenlerle ilgili olarak betimsel istatistiki analizler yapılmıştır.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Demografik Analizler

Tablo 1. Katılımcıların yaş, eğitim, yaşadığı yer, ekonomik durum, madde kullanımı, medeni durumu, anne ve baba eğitim durumları bakımından frekans dağılımı.

Değişkenler	N	%	Değişkenler	N	%		
Yaş	14-17 yaş	61	44,5	Eğitim Durumu	Lise	70	51,1
	18-21 yaş	48	35,0		Üniversite	64	46,7
	22-25 yaş	14	10,2		Yüksek lisans	3	2,2
	26 yaş ve üzeri	14	10,2		İlköğretim	67	48,9
Okul Başarısı	Çok iyi	27	19,7	Anne Eğitim	Lise	48	35,0
	İyi	58	42,3		Üniversite	18	13,1
	Orta	48	35,0		Yüksek lisans	4	2,9
	Kötü	4	2,9		İlköğretim	46	33,6
Ekonomik Durum	Zayıf	4	2,9	Baba Eğitim	Lise	63	46,0
	Orta	93	67,9		Üniversite	23	16,8
	İyi	40	29,2		Yüksek lisans	5	3,6
Yaşadığı Yer	Şehir	114	83,2	Medeni Durum	Bekar	132	96,4
	İlçe	21	15,3		Evli	5	3,6
	Kasaba	2	1,5	Erkek Arkadaş	Var	34	24,8
Sigara	Evet	14	10,2		Yok	103	75,2
	Hayır	123	89,8	Alkol	Evet	19	13,9
Toplam	137	100			Hayır	118	86,1

Çalışmaya gönüllü olarak katılan 137 bireyin yaş, okul başarısı, ekonomik durumu, yaşadıkları yer, anne eğitim, baba eğitim, medeni durumu ve sigara alkol alışkanlık durumları tablo 1’de gösterilmiştir. Bireylerin yaş ortalaması $19,20 \pm 4,263$ yıl ve büyük çoğunluğu (%44,5) 14-17 yaş arasındadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitim durumunun lise (%51,1), ekonomik durumunun orta düzeyde (%67,9) ve şehirde (%83,2) yaşadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu bekâr (%96,4) ve de Sigara (%89,8), Alkol (%86,1) kullanmamaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların spor değişkeni ile ilgili durumların frekans dağılımı.

Değişkenler	N	%	Değişkenler	N	%		
Spor Branşı	Voleybol	22	16,1	Spor Türü	Bireysel sporlar	80	58,4
	Güreş	18	13,1		Takım sporları	57	41,6
	Tenis	12	8,8	Spora Başlama Yaşı	4-7 yaş	19	13,9
	Boks	19	13,9		8-11 yaş	49	35,8
	Basketbol	14	10,2		12-15 yaş	48	35,0
	Judo	10	7,3		16 yaş ve üzeri	21	15,3
	Buz Hokeyi	13	9,5	Kaç Yıldır Lisanslı Sporcu	1-4 Yıl	62	45,3
	Futbol	6	4,4		5-8 Yıl	47	34,3
	Taekwondo	9	6,6		8-11 Yıl	15	10,9
	Yüzme	3	2,2		11 Yıl ve Üzeri	13	9,5
	Hentbol	3	2,2	Milli Sporcu	Evet	49	35,8
	Atletizm	4	2,9		Hayır	88	64,2
	Fitness	4	2,9	Aile Başka Spor Yapan	Anne	3	2,2
	Toplam	137	100		Baba	16	11,7
Sportif başarı	Dünya Şmp.	9	6,6	Ailenin Desteği	Kardeş	69	50,4
	Avrupa Şmp.	16	11,7		Yok	49	35,8
	Balkan Şmp.	5	3,6		Evet	133	97,1
	Türkiye Şmp.	81	59,1		Hayır	4	2,9
	Yok	26	19,0		Fiziksel uygunluk	86	62,8
Spordan başka iş yapma	Evet	17	12,4	Spora Başlama Nedeni	Para kazanmak	17	12,4
	Hayır	108	78,8		Prestij kazanmak	17	12,4
	Bazen	12	8,8		Ailemin isteği	9	6,6
Toplam	137	100		Arkadaş tavsiyesi	8	5,8	

Bireylerin %58,4'ü bireysel sporlarla %41,6'sı takım sporlarıyla uğraşmaktadır. Lisanslı olarak spor yapma yılına bakıldığında %45,3'ü 1-4 yıl arası, %34,3'ü ise 5-8 yıl arasında olduğu görülmektedir. Kadın sporcuların tamamına yakını aile desteğini (%97,1) aldıklarını ve %78,8'i ise spordan başka bir işle uğraşmadıklarını belirtmişlerdir. Sportif başarıları olarak çoğunluğunun Türkiye şampiyonasında (%59,1) başarı sağladığı ve %64,2'sinin ise milli sporcu olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyet rolü sınıflamasının frekans dağılımı.

Cinsiyet Rolü	N	%
Erkeksi (Maskülen),	21	15,3
Kadınsı (Feminen)	15	10,9
Androjen (Androgynous)	53	38,7
Belirsiz (Undifferentiated)	48	35,0
Toplam	137	100,0

Cinsiyet rolü ölçeğindeki sonuçlar incelendiğinde kadın sporcuların çoğunluğunun Androjen (%38,7) ve Belirsiz (%35,0) cinsiyet rolüne sahip oldukları görülmektedir. Kadın sporcuların çok az bir kısmı ise Erkeksi (%15,3) ve Kadınsı (%10,9) cinsiyet rolüne sahip oldukları görülmektedir.

4.2. Saldırganlık Düzeyi ile İlgili Analizler

Tablo 4. Cinsiyet rolleri ile saldırganlık düzeyi arasındaki ilişki.

Değişkenler		Yıkıcı Saldırganlık	Atılğanlık	Edilgen Saldırganlık	Genel Saldırganlık
		r	p	r	p
Kadınsılık	r	,211	-,031	,212	,206
	p	,014*	,720	,013*	,016*
Erkeksilik	r	,087	-,132	,163	,069
	p	,312	,123	,057	,423
Sosyal Kabul Edilebilirlik	r	,099	-,079	,095	,063
	p	,250	,357	,270	,464

Kadınsılık puanı ile Yıkıcı Saldırganlık puanı arasında %21,1 ($r=,211$ $p=,014<0,05$) pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Kadınsılık puanı ile Edilgen Saldırganlık puanı arasında %21,2 ($r=,212$ $p=,013<0,05$) pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Kadınsılık puanı ile Genel Saldırganlık puanı arasında %20,6 ($r=,206$ $p=,016<0,05$) pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Kadınsılık puanı ile atılğanlık puanı arasında ilişki tespit edilmemiştir.

Erkeklik ve Sosyal Kabul Edilebilirlik puanları ile genel saldırganlık ve alt boyutları arasında ilişki tespit edilmemiştir.

Tablo 5. Cinsiyet rolü sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Saldırganlık	Cinsiyet Rolü	N	Ort.	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	Erkeksi	21	3,9286	1,11182	2,495	,063
	Kadınısı	15	4,6333	1,30530		
	Androjen	53	4,2755	1,24868		
	Belirsiz	48	3,7979	1,16591		
Atılganlık	Erkeksi	21	2,4381	1,31889	1,451	,231
	Kadınısı	15	2,4200	1,17242		
	Androjen	53	2,6113	1,27997		
	Belirsiz	48	2,9562	1,01895		
Edilgen saldırganlık	Erkeksi	21	4,5667	1,18420	2,569	,057
	Kadınısı	15	5,0067	1,33869		
	Androjen	53	4,4830	1,49573		
	Belirsiz	48	4,0062	1,22168		
Saldırganlık Genel	Erkeksi	21	3,6444	,62328	1,268	,288
	Kadınısı	15	4,0200	,56355		
	Androjen	53	3,7899	,96847		
	Belirsiz	48	3,5868	,78853		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi kullanıldı

Tablo 5’de cinsiyet rolü değişkenine açısından elde edilen saldırganlık düzeyi puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Kadın sporcuların “Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında cinsiyet rolü durumları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=2,495; $p=,063>0,05$). Fakat yıkıcı saldırganlık alt boyutunda en yüksek ortalamanın Kadınısı ($\bar{x}=4,6333$), en düşük ortalamanın ise Belirsiz ($\bar{x}=3,7979$) cinsiyet rolüne sahip kadın sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Atılganlık” alt boyutu ortalamasında cinsiyet rolü durumları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,451; $p=,231>0,05$). Fakat

Atılgnlık alt boyutunda en yüksek ortalamann Belirsiz ($\bar{x}=2,9562$), en düşük ortalamann ise Kadınsı ($\bar{x}=2,4200$) cinsiyet rolüne sahip kadın sporcularda olduğu görölmektedir.

Kadın sporcuların “Edilgen Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında cinsiyet rolü durumları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=2,569; $p=,057>0,05$). Fakat Edilgen Saldırganlık alt boyutunda en yüksek ortalamann Kadınsı ($\bar{x}=5,0067$), en düşük ortalamann ise Belirsiz ($\bar{x}=4,0062$) cinsiyet rolüne sahip kadın sporcularda olduğu görölmektedir.

Kadın sporcuların “Genel Saldırganlık” ortalamasında cinsiyet rolü durumları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,268; $p=,288>0,05$). Fakat Genel Saldırganlık düzeyi puan ortalaması en yüksek Kadınsı ($\bar{x}=4,0200$), en düşük ise Belirsiz ($\bar{x}=3,5868$) cinsiyet rolüne sahip kadın sporcularda olduğu görölmektedir.

Tablo 6. Kadın sporcuların saldırganlık düzeyi puanlarının spor dalına göre karşılaştırılması.

Değişkenler	Spor Dalı	N	\bar{x}	ss	t	p
Yıkıcı Saldırganlık	Bireysel Sporlar	80	4,1350	1,13919	,461	,646
	Takım sporu	57	4,0368	1,34691		
Atılgnlık	Bireysel Sporlar	80	2,7200	1,07872	,409	,683
	Takım sporu	57	2,6351	1,34967		
Edilgen Saldırganlık	Bireysel Sporlar	80	4,4162	1,11587	,305	,761
	Takım sporu	57	4,3439	1,66348		
Genel Saldırganlık	Bireysel Sporlar	80	3,7571	,76226	,593	,554
	Takım sporu	57	3,6719	,91269		

P: Gruplar arasındaki fark için independent sample t testi kullanıldı.

Tablo 6’daki veriler incelendiğinde, sporcuların “Yıkıcı saldırganlık” ($t=,461$; $p=,646>0,05$), “Atılgnlık” ($t=,409$; $p=,683>0,05$), “Edilgen saldırganlık” ($t=,305$; $p=,761>0,05$) alt boyut ortalamaları ve “Genel saldırganlık” ($t=,593$; $p=,554>0,05$) ortalamasının spor dalı değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat bireysel sporlar ile uğraşan kadın saldırganlık düzeyleri puanları, takım sporları ile uğraşan kadından daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 7. Kadın sporcuların saldırganlık düzeyi puanlarının millilik durumuna göre karşılaştırılması.

Değişkenler	Millilik	N	\bar{x}	ss	t	p
Yıkıcı saldırganlık	Milli	49	4,0265	1,20689	-,480	,964
	Milli Değil	88	4,1318	1,24185		
Atılganlık	Milli	49	2,6571	1,07684	-,201	,335
	Milli Değil	88	2,7000	1,26154		
Edilgen saldırganlık	Milli	49	4,2776	1,28099	-,693	,629
	Milli Değil	88	4,4466	1,41356		
Genel saldırganlık	Milli	49	3,6537	,72504	-,717	,269
	Milli Değil	88	3,7595	,87892		

*p<0,05 P: Gruplar arasındaki fark için independent sample t testi kullanıldı.

Sporcuların Genel saldırganlık ve alt boyutlarındaki puan ortalamaları millilik durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$). Fakat saldırganlık alt boyutlarında ve genel saldırganlık puanlarında milli olmayan sporcuların puanları milli sporculara göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 8. Sportif başarı sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Saldırganlık	Spor başarısı	N	Ort.	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	Dünya Şmp.	9	4,3111	1,10277	2,248	,067
	Avrupa Şmp	16	3,5750	1,23639		
	Balkan Şmp.	5	4,0600	,31305		
	Türkiye Şmp.	81	4,0012	1,27578		
	Yok	26	4,6346	1,06092		
Atılgnlık	Dünya Şmp.	9	2,0889	1,08218	,725	,576
	Avrupa Şmp.	16	2,7875	1,01382		
	Balkan Şmp.	5	3,0800	1,33116		
	Türkiye Şmp.	81	2,6988	1,15049		
	Yok	26	2,7077	1,44552		
Edilgen saldırganlık	Dünya Şmp.	9	4,4222	1,38634	1,757	,141
	Avrupa Şmp.	16	3,7563	1,40569		
	Balkan Şmp.	5	4,4800	1,10091		
	Türkiye Şmp.	81	4,3432	1,40969		
	Yok	26	4,8769	1,12865		
Saldırganlık Genel	Dünya Şmp.	9	3,6074	,73745	2,088	86
	Avrupa Şmp.	16	3,3729	,74029		
	Balkan Şmp.	5	3,8733	,26289		
	Türkiye Şmp.	81	3,6811	,81648		
	Yok	26	4,0731	,91850		

P: Gruplar arasındaki fark için yönlü varyans testi kullanıldı

Tablo 8’de sportif başarı durumuna göre saldırganlık düzeyi puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Kadın sporcuların “Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında Sportif Başarı açısından fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Levene Testi=2,248; $p=,067>0,05$). Yıkıcı saldırganlık en yüksek puan ortalaması sportif başarısı Yok (4,6346) olanlar grubunda, en düşük puan ortalaması ise Türkiye şampiyonası ($\bar{x}=4,0012$) grubunda olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Atılgnlık” alt boyutu ortalamasında Sportif Başarı açısından fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Levene Testi=,725; $p=,576>0,05$).

Atılganlık düzeyinde en yüksek puan ortalaması Balkan şampiyonasında ($\bar{x}=3,0800$), en düşük ise en iyi başarısının Dünya şampiyonasında ($\bar{x}=2,0889$) olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Edilgen Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında Sportif Başarı göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,757p=,141>0,05).

Edilgen saldırganlık düzeyinde en yüksek puan ortalaması sportif başarısı ($\bar{x}=4,8769$) olmayanlarda, en düşük puan ortalaması ise en iyi başarısı Avrupa şampiyonasında ($\bar{x}=3,7563$) olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Genel Saldırganlık” ortalamasında Sportif Başarı durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=2,088; p=,086>0,05). Genel saldırganlık düzeyinde en yüksek puan ortalaması sportif başarısı ($\bar{x}=4,0731$) olmayanlarda, en düşük puan ortalaması ise en iyi başarısı Avrupa şampiyonasında ($\bar{x}=3,3729$) olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Lisans yılı sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Saldırganlık	Lisan Yılı	N	\bar{x}	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	1-4 Yıl	62	4,2597	1,17564	2,419	,069
	5-8 Yıl	47	4,1787	1,19436		
	8-11 Yıl	15	3,7867	1,04394		
	11 Yıl ve üzeri	13	3,3538	1,54576		
Atılganlık	1-4 Yıl	62	2,6097	1,06351	,491	,689
	5-8 Yıl	47	2,6574	1,23213		
	8-11 Yıl	15	2,7733	1,04161		
	11 Yıl ve üzeri	13	3,0385	1,78023		
Edilgen Saldırganlık	1-4 Yıl	62	4,5177	1,20512	2,464	,065
	5-8 Yıl	47	4,5617	1,34303		
	8-11 Yıl	15	3,9933	1,28033		
	11 Yıl ve üzeri	13	3,5769	1,95028		
Saldırganlık Genel	1-4 Yıl	62	3,7957	,78616	1,641	,183
	5-8 Yıl	47	3,7993	,91545		
	8-11 Yıl	15	3,5178	,57816		
	11 Yıl ve	13	3,3231	,84408		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi kullanıldı

Tablo 9’da lisans yılı sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Kadın sporcuların “Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu puan ortalamasında lisans yılı sınıflamasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=2,419; $p=,069>0,05$). Yıkıcı saldırganlık en yüksek puan ortalaması 1-4 yıl arası lisanslı ($\bar{x}=4,2597$) grubunda, en düşük puan ortalaması ise 11 yıl ve üzeri lisanlı ($\bar{x}=3,3538$) grubunda olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Atılğanlık” alt boyutu puan ortalamasında lisans yılı sınıflaması durumu açısından fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Levene Testi=,491; $p=,689>0,05$). Atılğanlık düzeyinde en yüksek ortalama 11 yıl ve üzeri lisanlı ($\bar{x}=3,0385$), en düşük puan ortalama ise en iyi başarısı 1-4 yıl arası lisanlı ($\bar{x}=2,6097$) olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Edilgen Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında lisans yılı sınıflamasına göre farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Levene Testi=2,464 $p=,065>0,05$).

Edilgen saldırganlık düzeyinde en yüksek ortalama 5-8 Yıl arası lisanlı ($\bar{x}=4,5617$) sporcularda, en düşük puan ortalama ise 11 yıl ve üzeri lisanlı ($\bar{x}=3,5769$) olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Genel Saldırganlık” ortalamasında lisans yılı sınıflaması açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,641; $p=,183>0,05$). Genel saldırganlık düzeyinde en yüksek ortalama 5-8 Yıl arası lisanslı ($\bar{x}=3,7993$) sporcularda, en düşük puan ortalama ise 11 yıl ve üzeri lisanlı ($\bar{x}=3,3231$) olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Yaş sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Saldırganlık	Yaş Sınıfı	N	Ort.	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	14-17 yaş arası	61	4,1295 ^a	1,25729	4,151	,008*
	18-21 yaş arası	48	4,3188 ^b	1,06445		
	22-25 yaş arası	14	4,2000	1,22474		
	26 ve üzeri yaş	14	3,0643 ^{ab}	1,21946		
Atılğanlık	14-17 yaş arası	61	2,6115	,02422	1,473	,225
	18-21 yaş arası	48	2,6667	1,21941		
	22-25 yaş arası	14	2,4571	1,10851		
	26 ve üzeri yaş	14	3,2929	1,73492		
Edilgen saldırganlık	14-17 yaş arası	61	4,4525 ^a	1,34618	4,904	,003*
	18-21 yaş arası	48	4,6312 ^b	1,11568		
	22-25 yaş arası	14	4,5071 ^c	1,60933		
	26 ve üzeri yaş	14	3,1357 ^{abc}	1,45052		
Genel Saldırganlık	14-17 yaş arası	61	3,7311	,82952	2,763	,045*
	18-21 yaş arası	48	3,8722 ^a	,79634		
	22-25 yaş arası	14	3,7214	,84647		
	26 ve üzeri yaş	14	3,1643 ^a	,73082		

*p<0,05 ab: Üst simgeleri grup içi farklılıkları göstermektedir. Aynı harflerin yer aldığı skor ortalamalarında farklılık bulunmaktadır. P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 10 incelendiğinde; kadın sporcuların yaş sınıflamasına göre “Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Levene Testi_(3,133)= 4,151; p=,008>0,05). Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post hoc tukey analizi sonucunda 26 ve üzeri yaş (\bar{x} =3,0643) yıkıcı saldırganlık puan ortalamasının, 18-21 yaş (\bar{x} =4,3188) ve 14-17 yaş (\bar{x} =4,1295) sporcuların puan ortalamasından düşük olduğu tespit edilmiştir.

Kadın sporcuların yaş sınıflamasına göre “Atılğanlık” alt boyutu ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,473; p=,225>0,05). Fakat Atılğanlık alt boyutunda en yüksek ortalamanın 26 yaş ve üzeri (\bar{x} =3,2929), en düşük ortalamanın ise 22-25 Yaş (\bar{x} =2,4571) arası kadın sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların yaş sınıflamasına göre “Edilgen Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Levene Testi_(3,133)=4,904; p=,003>0,05). Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post hoc tukey analizi sonucunda 26 ve üzeri yaş (\bar{x} =3,1357) edilgen saldırganlık puan ortalamasının, 14-17 yaş (\bar{x} =4,4525), 18-21 yaş (\bar{x} = 4,6312) ve 22-25 Yaş (\bar{x} =4,5071) sporcuların puan ortalamasından düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sporcuların yaş sınıflamasına göre Genel Saldırganlık puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Levene Testi_(3,133)=2,763; p=,045>0,05). Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post hoc tukey analizi sonucunda 26 ve üzeri yaş (\bar{x} =3,1643) sporcuların genel saldırganlık puan ortalaması, 18-21 yaş (\bar{x} =3,8722) sporcuların puan ortalamasından düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11. Eğitim durumu sınıflamasına göre saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Saldırganlık	Eğitim Durumu	N	Ort.	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	Lise	70	4,1571	1,26050		
	Üniversite	63	4,0683	1,20306	,745	,477
	Yüksek Lisans	4	3,4000	,96954		
Atılgnlık	Lise	70	2,6800	1,09552		
	Üniversite	63	2,6873	1,32452	,003	,997
	Yüksek Lisans	4	2,7250	,92871		
Edilgen saldırganlık	Lise	70	4,4543	1,34193		
	Üniversite	63	4,3381	1,43003	,327	,722
	Yüksek Lisans	4	3,9500	,64031		
Saldırganlık Genel	Lise	70	3,7638	,82643		
	Üniversite	63	3,6979	,83822	,500	,607
	Yüksek Lisans	4	3,3583	,68712		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Yukarıdaki tabloda eğitim durumu değişkeni açısından elde edilen saldırganlık düzeyi ve alt boyutu puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir.

Kadın sporcuların “Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında Eğitim sınıflamasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,745; $p=,477>0,05$).

Kadın sporcuların “Atılgnlık” alt boyutu ortalamasında Eğitim sınıflamasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,003; $p=,997>0,05$).

Kadın sporcuların “Edilgen Saldırganlık” alt boyutu ortalamasında Eğitim sınıflamasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,327; $p=,722>0,05$).

Kadın sporcuların “Genel Saldırganlık” ortalamasında Eğitim sınıflamasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,500; $p=,607>0,05$).

Tablo 12. Katılımcıların saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının erkek arkadaş durumuna göre karşılaştırılması.

Değişkenler	Erkek Arkadaş	N	\bar{x}	ss	t	p
Yıkıcı saldırganlık	Var	34	3,7588	1,31498	-1,856	,066
	Yok	103	4,2049	1,18109		
Atılgnlık	Var	34	2,8294	1,31967	,814	,417
	Yok	103	2,6369	1,15368		
Edilgen saldırganlık	Var	34	3,8529	1,46313	-2,686	,008*
	Yok	103	4,5621	1,29100		
Genel saldırganlık	Var	34	3,4804	,83550	-1,985	,049*
	Yok	103	3,8013	,81122		

* $p<0,05$ P: Gruplar arasındaki fark için independent sample t test

Tablo 12’de, Sporcuların Erkek arkadaş durumuna göre “Yıkıcı saldırganlık, Atılgnlık alt boyutları ortalamalarında arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0,05$).

Sporcuların erkek arkadaş değişkeni göre Edilgen Saldırganlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2,686$; $p=,008<0,05$). Erkek arkadaşı olmayan ($\bar{x}=4,5621$) sporcuların Edilgen Saldırganlık ortalaması, erkek arkadaşı olan ($\bar{x}=3,8529$) sporcuların ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir.

Sporcuların erkek arkadaş durumuna göre Genel Saldırganlık puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-1,985$; $p=,049<0,05$). Erkek arkadaşı olmayan ($\bar{x}=3,8013$) sporcuların Genel Saldırganlık ortalaması, erkek arkadaşı olan ($\bar{x}=3,4804$) sporcuların ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir*

Tablo 13. Katılımcıların saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının ekonomik duruma göre karşılaştırılması.

Saldırganlık	Ekonomik Durum	N	Ort.	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	Zayıf	4	4,2500	1,10905		
	Orta	93	3,9914	1,21697	1,023	,362
	İyi	40	4,3175	1,25492		
Atılganlık	Zayıf	4	24750	35984		
	Orta	93	2,8269	1,23245	2,097	,127
	İyi	40	2,3750	1,04997		
Edilgen saldırganlık	Zayıf	4	4,4750 ^b	1,27900		
	Orta	93	4,1237 ^a	1,25528	6,022	,003*
	İyi	40	4,9875 ^{ab}	1,45641		
Genel Saldırganlık	Zayıf	4	3,7333	1,24454		
	Orta	93	3,6473	,80422	1,245	,291
	İyi	40	3,8933	,83127		

* $p<0,05$ ab: Üst simgeleri grup içi farklılıkları göstermektedir. Aynı harflerin yer aldığı skor ortalamalarında farklılık bulunmaktadır. P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 13’de ekonomik durum açısından elde edilen saldırganlık düzeyi puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

“Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu puan ortalamasında ekonomik durum sınıflamasına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Levene Testi=1,023; $p=,362>0,05$). Fakat yıkıcı saldırganlık alt boyutunda en yüksek

ortalamanın ekonomik durumu İyi ($\bar{x}=4,3175$) düzeyde olanlar, en düşük ortalamanın ise Orta ($\bar{x}=3,9914$) düzeyde olanlarda olduğu görülmektedir.

“Atılganlık” alt boyutu ortalamasında ekonomik durum sınıflaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Levene Testi=2,097; $p=,127>0,05$). Fakat atılganlık alt boyutunda en yüksek ortalamanın ekonomik durumu Orta düzeyde olanlar ($\bar{x}=2,8269$), en düşük ortalamanın ise İyi düzeyde ($\bar{x}=2,3750$) olanlarda olduğu görülmektedir.

“Edilgen saldırganlık” alt boyut puan ortalamasının ekonomik durum sınıflamasına göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Levene Testi=6,022; $p=0,003<0,05$). Sporcuların Edilgen saldırganlık puan farklılıklarının kaynağını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı tukey analizi sonucunda ekonomik durumu İyi ($\bar{x}=4,9875$) düzeyde olan sporcuların Zayıf ($\bar{x}=4,4750$) düzeyde ve Orta ($\bar{x}=4,1237$) düzeyde olan sporcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Sporcuların Genel Saldırganlık ortalamasının ekonomik durum sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,245; $p=,291>0,05$). Fakat genel saldırganlık en yüksek puan ortalaması ekonomik durumu İyi ($\bar{x}=3,8933$) düzeydeki sporcularda en düşük puan ortalamasının ise Orta ($\bar{x}=3,6473$) düzeydeki sporcularda olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Katılımcıların saldırganlık düzeyi puan ortalamalarının başka işte çalışma durumuna göre karşılaştırılması.

Saldırganlık	Başka İş	N	Ort.	ss	f	p
Yıkıcı Saldırganlık	Çalışıyor	17	4,0118	,83283	,618	,541
	Çalışmıyor	108	4,0657	1,28980		
	Bazen	12	4,4667	1,10645		
Atılgnlık	Çalışıyor	17	2,1294	1,17195	2,317	,102
	Çalışmıyor	108	2,7417	1,14852		
	Bazen	12	2,9583	1,49451		
Edilgen saldırganlık	Çalışıyor	17	4,3118	1,16773	,046	,955
	Çalışmıyor	108	4,3889	1,42818		
	Bazen	12	4,4667	1,09821		
Genel Saldırganlık	Çalışıyor	17	3,4843	,79023	1,231	,295
	Çalışmıyor	108	3,7321	,80137		
	Bazen	12	3,9639	1,06225		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 14’de başka işte çalışma durumu açısından elde edilen saldırganlık düzeyi puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levne testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

“Yıkıcı Saldırganlık” alt boyutu puan ortalamasında başka işte çalışma sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,618; $p=,541>0,05$).

“Atılgnlık” alt boyutu puan ortalamasında başka işte çalışma sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=2,317; $p=,102>0,05$).

“Edilgen Saldırganlık” alt boyutu puan ortalamasında başka işte çalışma sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,046; $p=,955>0,05$).

Genel saldırganlık düzeyi puan ortalamasında başka işte çalışma sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi:1.231; $p=,295>0,05$).

4.3. BEM Cinsiyet Rolü ile İlgili Analizler

Tablo 15. Kadın sporcuların cinsiyet rolleri puan ortalamalarının spor dalına göre karşılaştırma sonuçları.

Değişkenler	Spor Dalı	N	\bar{x}	ss	t	p
1. Kadınsılık	Bireysel Sporlar	80	5,2138	1,01850	,209	,835
	Takım sporu	57	5,1719	1,32621		
2. Erkeksilik	Bireysel Sporlar	80	5,1113	1,13589	,240	,811
	Takım sporu	57	5,0614	1,28393		
3. Sosyal Kabul Edilebilirlik	Bireysel Sporlar	80	4,5681	,72676	1,062	,290
	Takım sporu	57	4,4281	,80623		

P: Gruplar arasındaki fark için independent sample t testi kullanıldı.

Tablo 15’deki veriler incelendiğinde, sporcuların spor dalı değişkenine göre “kadınsılık tutumu” puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=0,209$; $p=0,835>0,05$).

Kadın sporcuların “Erkeksilik tutumu” ortalamasının spor dalı değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=0,240$; $p=0,811>0,05$).

Benzer durum “Sosyal Kabul Edilebilirlik” alt boyutunda da tekrarlanmaktadır ($t=1,062$; $p=0,290>0,05$).

Ancak bireysel spor yapan Sporcuların Cinsiyet rolü puanları takım sporu yapan sporculardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16. Kadın sporcuların cinsiyet rolü puan ortalamalarının millilik durumuna göre karşılaştırma sonuçları.

Değişkenler	Millilik	N	\bar{x}	ss	t	p
1. Kadınsılık	Milli	49	5,1051	1,37277	-,690	,075
	Milli Değil	88	5,2472	1,01377		
2. Erkeksilik	Milli	49	5,0969	1,38487	,047	,229
	Milli Değil	88	5,0869	1,08420		
3.Sosyal Kabul Edilebilirlik	Milli	49	4,4480	,95672	-,709	,044*
	Milli Değil	88	4,5443	,63020		

*p<0,05 P: Gruplar arasındaki fark için independent sample t testi kullanıldı.

Tablo 16'daki veriler incelendiğinde, sporcuların millilik durumuna göre sosyal kabul edilebilirlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-,709$; $p=,044<0,05$). Milli olmayan sporcuların sosyal kabul edilebilirlik ortalaması ($\bar{x}=4,5443$), milli sporcuların ortalamasından ($\bar{x}=4,4480$) yüksek olduğu görülmektedir.

Sporcuların “Kadınsılık tutumu” ortalamasının millilik değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-0,690$; $p=0,75>0,05$).

Sporcuların “Erkeksilik tutumu” ortalamasının millilik değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-0,047$; $p=0,229>0,05$).

Tablo 17. Sportif başarı sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Cinsiyet Rolü	Spor başarısı	N	Ort.	ss	f	p
Kadınsılık	Dünya Şmp. ^a	9	5,8167	,24495		
	Avrupa Şmp. ^a	16	4,4750	1,75841		
	Balkan Şmp.	5	4,7300	1,76018	2,853	,026*
	Türkiye Şmp.	81	5,2235	1,07133		
	Yok	26	5,4308	,77628		
Erkeksilik	Dünya Şmp.	9	5,7278	,49819		
	Avrupa Şmp.	16	4,4406	1,82521		
	Balkan Şmp.	5	4,9000	1,95352	1,999	,098
	Türkiye Şmp.	81	5,1179	1,08447		
	Yok	26	5,2212	,93639		
Sosyal Kabul Edilebilirlik	Dünya Şmp.	9	4,7389	,64020		
	Avrupa Şmp.	16	4,0625	1,25399		
	Balkan Şmp.	5	4,3500	1,54515	1,882	,117
	Türkiye Şmp.	81	4,5457	,64300		
	Yok	26	4,6250	,44883		

* $p < 0,05$ a: Üst simgeleri grup içi farklılıkları göstermektedir. Aynı harflerin yer aldığı skor ortalamalarında farklılık bulunmaktadır. P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 17’de Sportif başarı durumuna göre Cinsiyet rolü puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Kadın sporcuların “kadınsılık tutumu” ortalamasının sportif başarı durumuna göre incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Levene Testi=2,853; $p = 0,026 < 0,05$). Sporcuların “kadınsılık tutumu” farklılıklarının kaynağını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı tukey analizi sonucunda Dünya şampiyonası ($\bar{x}=5,8167$) başarısına sahip olan sporcuların Avrupa şampiyonası ($\bar{x}=4,4750$) başarısına sahip sporcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Erkeksilik tutumu” ortalamasında Sportif Başarı durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,999; $p = 0,098 > 0,05$). Erkeksilik tutumu en yüksek puan ortalaması Dünya şampiyonası ($\bar{x}=5,7278$) başarısına sahip olanlar grubunda, en düşük puan ortalaması ise Avrupa

şampiyonası ($\bar{x}=4,4406$) başarısına sahip grubunda olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların “Sosyal Kabul Edilebilirlik tutumu” ortalamasında Sportif Başarı durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,882; $p=,117>0,05$). Erkeksilik tutumu en yüksek puan ortalaması Dünya şampiyonası ($\bar{x}=4,7389$) başarısına sahip olanlar grubunda, en düşük puan ortalaması ise Avrupa şampiyonası ($\bar{x}=4,0625$) başarısına sahip grubunda olan sporcularda olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Lisans yılı sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Cinsiyet Rolü	Spor başarısı	N	Ort.	ss	f	p
Kadınsılık	1-4 Yıl arası	62	5,2734	,97924	1,204	,311
	5-8 Yıl arası	47	5,2298	1,21421		
	8-11 Yıl arası	15	5,2700	1,18379		
	11 Yıl ve üzeri	13	4,6231	1,57581		
Erkeksilik	1-4 Yıl arası	62	5,2089	1,05948	,664	,576
	5-8 Yıl arası	47	5,0479	1,24377		
	8-11 Yıl arası	15	5,0667	1,16905		
	11 Yıl ve üzeri	13	4,7077	1,65061		
Sosyal Kabul Edilebilirlik	1-4 Yıl arası	62	4,5734	,53811	1,721	,166
	5-8 Yıl arası	47	4,4479	,86301		
	8-11 Yıl arası	15	4,7500	,93922		
	11 Yıl ve üzeri	13	4,1538	,98159		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 18’de lisans yılı sınıflamasına göre cinsiyet rolü alt boyut puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Sporcuların Kadınsılık puan ortalamasında lisans yılı sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,204; $p=,311>0,05$).

Sporcuların Erkeksilik puan ortalamasında lisans yılı sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,664; $p=,576>0,05$).

Sporcuların Sosyal Kabul Edilebilirlik puan ortalamasında lisans yılı sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,721; $p=,166>0,05$).

Tablo 19. Yaş sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması

BEM Cinsiyet Rolü	Yaş Sınıfı	N	Or	ss	f	p
Kadınsılık	14-17 Yaş	61	5,0631	1,17473	1,018	,387
	18-21 Yaş	48	5,3833	1,03195		
	22-25 Yaş	14	5,3786	1,18706		
	26 Yaş ve üzeri	14	4,9536	1,39456		
Erkeksilik	14-17 Yaş	61	4,9451	1,20058	,657	,580
	18-21 Yaş	48	5,2656	1,07581		
	22-25 Yaş	14	5,1571	1,26884		
	26 Yaş ve üzeri	14	5,0571	1,51097		
Sosyal Kabul Edilebilirlik	14-17 Yaş	61	4,5213	,78864	,039	,990
	18-21 Yaş	48	4,5208	,68174		
	22-25 Yaş	14	4,4750	,97127		
	26 Yaş ve üzeri	14	4,4571	,74855		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 19 incelendiğinde; sporcuların kadınsılık tutum ortalamasında yaş sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,018; $p=,387>0,05$). Fakat en yüksek kadınsılık tutumu ortalaması 18-21 yaş arası ($\bar{x}=5,3833$), en düşük ortalamasının ise 26 ve üzeri yaş ($\bar{x}=4,9536$) kadın sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların erkeksilik tutum ortalamasında yaş sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,657; $p=,580>0,05$). Fakat en yüksek kadınsılık tutum ortalaması 18-21 yaş arası ($\bar{x}=5,2656$), en düşük ortalamasının ise 14-17 yaş arası ($\bar{x}=4,9451$) kadın sporcularda olduğu görülmektedir.

Kadın sporcuların sosyal kabul edilebilirlik tutum ortalamasında yaş sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,039; $p=,990>0,05$).

Tablo 20. Eğitim durumu sınıflamasına göre cinsiyet rolü puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Cinsiyet Rolü	Eğitim Durumu	N	Ort.	ss	f	p
Kadınsılık	Lise	70	5,1500	1,1642		
	Üniversite	63	5,2333	1,17473	166	,847
	Yüksek Lisans	4	5,4250	,56051		
Erkeksilik	Lise	70	5,0436	1,21207		
	Üniversite	63	5,1405	1,19912	,109	,897
	Yüksek Lisans	4	5,1250	1,07897		
Sosyal Kabul Edilebilirlik	Lise	70	4,5271	,76498		
	Üniversite	63	4,4929	,78550	,037	,963
	Yüksek Lisans	4	4,4750	,18484		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 20’de Eğitim Durumu değişkeni açısından elde edilen saldırganlık düzeyi ve alt boyutu puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir.

Sporcuların kadınsılık tutum ortalamasında eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,166; $p=,847>0,05$).

Kadın sporcuların erkeksilik tutum ortalamasında eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,109; $p=,897>0,05$).

Kadın sporcuların sosyal kabul edilebilirlik tutum ortalamasında eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,037; $p=,722>0,05$).

Tablo 21. Katılımcıların cinsiyet rolü puanlarının erkek arkadaş durumuna göre t-testi sonuçları.

Değişkenler	Erkek Arkadaş	N	\bar{x}	ss	t	p
1. Kadınsılık	Var	34	5,2500	1,13811	,312	,755
	Yok	103	5,1786	1,16159		
2. Erkeksilik	Var	34	5,1956	1,22241	,590	,556
	Yok	103	5,0558	1,19031		
3. Sosyal Kabul Edilebilirlik	Var	34	4,6294	,77137	1,057	,292
	Yok	103	4,4704	,75730		

*p<0,05 P: Gruplar arasındaki fark için independent sample t testi kullanıldı.

Tablo 21'deki veriler incelendiğinde, sporcuların “Kadınsılık tutumu” ortalamasının erkek arkadaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-0,312$; $p=0,755>0,05$).

Sporcuların “Erkeksilik tutumu” ortalamasının erkek arkadaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=0,590$; $p=0,556>0,05$).

Sporcuların “Sosyal Kabul Edilebilirlik” ortalamasının erkek arkadaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=1,057$; $p=0,291>0,05$).

Tablo 22. Katılımcıların cinsiyet rolü puanlarının ekonomik durum sınıflamasına göre karşılaştırılması.

BEM Cinsiyet Rolü	Ekonomik Durum	N	Ort.	ss	f	p
Kadınsılık	Zayıf	4	5,2250	1,03803	,423	,656
	Orta	93	5,2559	1,06615		
	İyi	40	5,0550	1,35461		
Erkeksilik	Zayıf	4	5,8625	1,13972	1,644	,197
	Orta	93	5,1516	1,13546		
	İyi	40	4,8713	1,31231		
Sosyal Kabul Edilebilirlik	Zayıf	4	4,5500	,61644	,083	,920
	Orta	93	4,5258	,79076		
	İyi	40	4,4688	,71636		

P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 22’de ekonomik durum sınıflaması açısından elde edilen Cinsiyet rolü puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir.

Sporcuların “Kadınsılık” alt boyutu puan ortalamasında ekonomik durum sınıflaması göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,423; $p=,656>0,05$).

Sporcuların “Erkeksilik” alt boyutu puan ortalamasında ekonomik durum sınıflaması göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=1,644; $p=,197>0,05$).

Sporcuların “Sosyal Kabul Edilebilirlik” alt boyutu puan ortalamasında ekonomik durum sınıflaması göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,083; $p=,920>0,05$).

Tablo 23. Katılımcıların BEM cinsiyet rolü puanlarının başka işte çalışma durumuna göre karşılaştırılması.

BEM Cinsiyet Rolü	Başka İş	N	Ort.	ss	f	p
Kadınsılık	Çalışıyor	17	5,7176	,70687		
	Çalışmıyor	108	5,1259	1,19173	2,022	,136
	Bazen	12	5,0917	1,17779		
Erkeksilik	Çalışıyor ^a	17	5,8324	,85658		
	Çalışmıyor ^a	108	4,9681	1,20133	4,023	,020*
	Bazen	12	5,1417	1,24897		
Sosyal Kabul Edilebilirlik	Çalışıyor	17	4,8353	,61664		
	Çalışmıyor	108	4,4829	,78393	2,151	,120
	Bazen	12	4,2917	,63883		

* $p<0,05$ a: Üst simgeleri grup içi farklılıkları göstermektedir. Aynı harflerin yer aldığı skor ortalamalarında farklılık bulunmaktadır. P: Gruplar arasındaki fark için tek yönlü varyans testi, grup içi karşılaştırma için post hoc Tukey testi kullanıldı.

Tablo 23’de başka işte çalışma durumu açısından elde edilen BEM cinsiyet rolü puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve levene testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçları varyansların homojen olduğunu göstermektedir. Bu durumda verilere Tukey analizi yapılmıştır. ANOVA testi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Kadınsılık tutumu ortalamasında spor dışında başka işte çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=,2,022; $p=,136>0,05$). Fakat en yüksek puan ortalaması başka işte çalışan ($\bar{x}=5,7176$), en düşük puan ortalaması ise bazen ($\bar{x}=5,0917$) çalışan sporcularda olduğu görülmektedir.

Sosyal kabul edilebilirlik tutum ortalamasında spor dışında başka işte çalışma değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Levene Testi=2,151; $p=,120>0,05$). Fakat en yüksek puan ortalaması başka işte çalışan ($\bar{x}=4,8353$), en düşük puan ortalaması ise bazen ($\bar{x}=4,2917$) çalışan sporcularda olduğu görülmektedir.

Erkeksilik tutum ortalamasında başka işte çalışma değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Levene Testi=4,023; $p=0,02<0,05$). Erkeksilik puan farklılıklarının kaynağını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı tukey analizi sonucunda başka işte ($\bar{x}=5,8324$) çalışan sporcuların ortalamaları, başka işte çalışmayan ($\bar{x}=4,9681$) sporcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, kadın sporcuların cinsiyet rolü ile saldırganlık düzeylerinin nasıl olduğu ve bazı değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun 14-17 yaş grubu, ekonomik durumu orta düzeyde sigara, alkol kullanımı alışkanlıklarının olmadığı erkek arkadaşının olmadığı ve bekar oldukları saptanmıştır (Tablo 1).

Ayrıca katılımcıların 1-4 yıl ile 5-8 yıl süreli lisanslı sporcu oldukları, fiziksel uygunluk için spora başladıkları ve daha çok Türkiye şampiyonasında başarılı sporcular oldukları bulunmuştur (Tablo2).

Çalışmamıza katılan kadın sporcuların çoğunluğunun Androjen ve Belirsiz cinsiyet rolüne sahip oldukları az bir kısmının ise Erkeksi ve Kadınsı cinsiyet rolüne sahip oldukları görülmüştür (Tablo 3). Çeşitli spor yapılan çalışmaların sonucunda, spora katılımın toplumdaki cinsiyet rollerinin benimsenmesinin önemli bir etken olduğu ve sporcuların büyük bir kısmının androjen (kadınsılık ve erkeksilik puanları yüksek) ve erkeksi cinsiyet rollerine sahip oldukları bulunmuştur (Challip vd. 1980; Hall vd. 1986).

5.1. Saldırganlık ile İlgili Sonuçlar

Çalışmamızda ortaya çıkan başka bir durum ise kadınsılık tutumu ile yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık arasında pozitif yönde ilişki saptanmıştır. Sporcuların kadınsılık tutum puanları arttıkça saldırganlık düzeyleri de artmaktadır. Kadınsılık tutumu saldırganlığı olumsuz yönde etkilemektedir. Kadınsılık puanı ile atılganlık puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Erkeksilik ve sosyal kabul edilebilirlik ile saldırganlık düzeyleri ve atılganlık arasında ilişki anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4).

Özellikle yarışma sporları, erkeklik ve kadınlıkla ilgili çok kuvvetli mesajlar taşımakta ve spor, geleneksel olarak erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gerektiren bir erkek etkinliği olarak görülüp, üstün sportif performans erkeklikle eşdeğer kabul edilmektedir.

Cinsiyetler arası biyolojik farklılık kadının erkek üstünlüğü karşısında “öteki” olarak tanımlanan toplumsal aşağılık (ikincillik) fikrine dönüşümüne hizmet etmektedir. Kadının spordaki toplumsal gerçekliği (ikincil konumu), biyolojik farklılığı besleyen sportif etkinliğin algılanma ve değerlendirilme biçimi ile yakından ilişkilidir (Koca 2006). Erkeksilik ve sosyal kabul edilebilirlik ile saldırganlık düzeyleri arasında ilişkinin olmaması kadınsılık puanının artması ile saldırganlığın da artması literatürde belirtilen kadının ve kadın sporcuların toplumda ikinci planda görülmesi nedeniyle kadınsı özelliklere sahip olanların daha fazla saldırgan tavırlar sergilemesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Sporcuların yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık, genel saldırganlık ve atılganlık ortalamalarında cinsiyet rolü sınıflamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Fakat yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık boyutlarında en yüksek ortalama Kadınsı en düşük ortalamanın ise Belirsiz cinsiyet rolüne sahip kadın sporcularda olduğu görülmektedir. Atılganlık boyutunda ise bunun tama tersi en yüksek ortalama belirsiz en düşük ise kadınsı cinsiyet rolüne sahip sporcularda olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5).

Cinsiyet rolü ile ilgili literatüre göre, erkeksilikten daha fazla kadınsılık gösteren kadınların, daha fazla cinsiyet rol çatışması gösterdiklerini ve bu kadınların daha erkeksi ve androjen olanlardan daha fazla rahatsız olduğunu belirtmektedirler (Leunes ve Nation 1989; Lenney vd., 1980). Literatürde belirtildiği üzere kadınsılık özelliği fazla olan kadınların diğerlerine göre az rahat olmaları sebebi ile daha fazla saldırganlık tavırlarına sahip olabilmektedir.

Spor dalı göre saldırganlık düzeyi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat bireysel spor yapanların yıkıcı saldırganlık, atılganlık, edilgen ve genel saldırganlık puan ortalaması takım sporu yapanların puan ortalamasından yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 6).

Bireysel sporcuların yıkıcı saldırganlık puanın takım sporu yapanların puanından daha yüksek çıkması Derwent, 2007; Güner, 2006; Tutkun vd., 2010; Yılmaz, 2013’in çalışmaları ile benzerlik gösterirken Yıldız, 2009; Çakır, 2014’in çalışmaları ile benzerlik göstermemektedir. Bu sonuç yıkıcı saldırganlıktaki artışın rakiple doğrudan teması gerektiren bireysel sporların, etkisi olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın

çalışmadaki bireysel spor branşlarının diğer çalışmalarda tercih edilen bireysel spor branş farklılıklarından da kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Spor dalına göre atılganlık puanından elde edilen sonuçlar Çakır, 2014; Yılmaz, 2013'in çalışmaları ile benzerlik gösterirken Derwent, 2007; Güner, 2006; Tutkun vd., 2010; Yıldız, 2009'ın çalışmaları ile benzerlik göstermemektedir. Yaşadığımız toplumda atak, yani hızlı hareket etmek benimsenir ve teşvik edilir. Son yıllarda da toplumumuzda görülen hızlı kültürel değişim ve amaca ulaşmak için her yolun geçerli olduğu düşüncesi, kişisel başarıların imrenilerek seyredildiği veya takip edildiği bir ortamda değer yargılarımız toplum içinde bireyselliği ön plana çıkarmaktadır.

Spor dalına göre edilgen saldırganlık puanından elde edilen sonuçlar Güner, 2006; Tutkun vd., 2010'ın çalışmaları ile benzerlik gösterirken Derwent, 2007; Yıldız, 2009; Yılmaz, 2013; Çakır 2014'ın literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlik göstermemektedir.

Bireysel sporcuların genel saldırganlık puanlarının takım spor yapan sporculara göre daha yüksek olduğu görüldü. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar Güner, 2006; Tutkun vd., 2010; Yılmaz, 2013'in çalışmaları ile paralellik gösterirken Derwent, 2007, Özkatarkaya, 2010; Yalçın, 2009; Yıldız, 2009; Çakır 2014'ın çalışmaları ile paralellik göstermemektedir.

Bireysel sporcuların müsabaka boyunca kendi kararlarını kendilerinin vermesi, yaşadıkları ruhsal veya toplumsal sorunların yoğunluğu, spordaki beklentilerine ulaşamama ve bundan etkilenme düzeyleri, müsabakalardaki hakem yönetimleriyle ilgili negatif algıları yahut antrenman periyotlarındaki yüklenme ağırlığına bağlı yaşanan fiziksel sorunlar veya beklenenin altında performans sergilemeleri türünden pek çok sebep, bireysel sporcuların saldırgan davranışlar ortaya koymasını ve bu tarz davranışa yönelmelerini kısmen açıklayabilir.

Sporcuların millilik durumuna göre yıkıcı saldırganlık, atılganlık, edilgen saldırganlık, genel saldırganlık puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$). Milli olmayan sporcuların saldırganlık düzeyi ve atılganlık düzeyi puanları milli sporculara göre daha yüksek çıkmıştır (Tablo 7).

Özdevecioğlu ve Yalçın'ın spor tatmini ile ilgili çalışmasında, spor tatmininin, stresi ve saldırganlığı azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Sporcuların tatmin olmaları birçok faktörle ilgilidir (Antrenör, takım, seyirci, fiziksel koşullar, başarı gibi). Spordaki tatmin olma diğer tatminlerdeki gibi zaman zaman değişiklik gösterebilir. Bazı dönemlerde bu tatmin azalabilir, bazı dönemlerde ise artabilir. Spor içindeki bireysel veya takım olarak başarılar tatmini artırabilir ya da başarısızlıklar tatmini azaltabilir (Özdevecioğlu ve Yalçın, 2010). Yapmış olduğu sporda milli olmuş yani üst düzey bir başarıya ulaşmış sporcunun saldırganlık düzeyinin milli olmayan sporculara göre düşük olması literatürü destekler niteliktedir.

Sporcuların başarı durumuna göre yıkıcı saldırganlık, atılmanlık, edilgen saldırganlık, genel saldırganlık puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$). Sportif başarı olmayan sporcuların saldırganlık düzeyi puanları Dünya, Avrupa ve Türkiye şampiyonaların da sportif başarısı olan sporculara göre daha yüksek çıkmıştır (Tablo 8).

Özdevecioğlu ve Yalçın (2010)'ın çalışmasında stres ve saldırganlık ile spor tatmini arasındaki negatif ilişki yani spordan tatmin olma düzeyi azaldıkça saldırganlıkları ve streslerinin arttığını tespit etmişlerdir. Bizim çalışmamızda sportif başarı üst seviyeye çıktıkça yani belirli bir başarı ve tatmine ulaşması ile birlikte sporcunun saldırganlık düzeyinin azalması literatürü ve diğer çalışmaları desteklemektedir.

Sporcuların lisans yıllarına göre yıkıcı saldırganlık, atılmanlık, edilgen saldırganlık, genel saldırganlık puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$). Fakat lisanslı olarak spor yılları artıkça saldırganlık düzeyleri azalmıştır. Atılmanlıkta ise bu durum tam tersidir lisans yılı artıkça atılmanlık düzeyi de artmıştır (Tablo 9).

Spordan zevk almak ve spora katılım, sporda tatminin en önemli parçalarından birisidir. Spor tatminin oluşmadığı durumlarda sporcular tatmin ve zevk almak için başka yollara başvururlar. Spor tatmin sporcunun tecrübesi ile ilgili yapının, sürecin ve sonuçların etkileşim içinde olduğu karmaşık yapının sonucunda ortaya çıkan olumlu bir etkidir (İnce, 2006). Literatüre bahsedilen spora katılım ve sporculuk

deneyimi sonucu ortaya çıkan pozitif etki lisans olarak spor yaptıkları yılların artması ile saldırganlığın azalış göstermesini destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde 26 yaş ve üzeri sporcuların yıkıcı saldırganlık puanları ile 14-17 ve 18-21 grubundaki sporcuların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). 26 yaş ve üzeri sporcuların yıkıcı saldırganlık puanları diğer yaş gruplarındaki sporculardan düşük çıkmıştır (Tablo 10). Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar Çakır 2014; Acak, 2011; Şenyüzlü, 2013; Topuz, 2008; Yılmaz, 2013'in çalışmaları ile genelde benzerlik gösterirken, Özkatarkaya (2010)'nın çalışmasında sporcuların yaşları ile saldırganlık düzeyleri arasında, pozitif yönde doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Yani sporcuların yaşlarının arttıkça, saldırganlıklarının arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuç bizim çalışmamızla örtüşmemektedir. Normalde yaş ve tecrübe arttıkça yıkıcı saldırganlık düzeyinin de düşeceği beklenir elde edilen bizim sonuçlarımız alan yazını desteklemektedir.

Atılgnlık puanını 26 yaş ve üzeri sporcularda yaşları küçük olan sporculardan yüksek olduğu görüldü. Elde edilen sonuçlar Tekin vd., 2011; Çakır 2014'in çalışmaları ile genelde benzerlik gösterirken, Acak, 2011; Şenyüzlü, 2013; Topuz, 2008; Yılmaz, 2013'in çalışmaları ile benzerlik göstermemektedir. Farklılık göstermesinin sebebi olarak diğer çalışmaların örneklem gruplarının cinsiyet farkı ve belirli bir yaşlarının birbirlerine yakın olmasından dolayı olduğunu söyleyebiliriz.

26 yaş ve üzeri kadın sporcuların edilgen saldırganlık puanı küçük yaş gruplarındaki sporcuların puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$) 26 yaş ve üzeri sporcuların edilgen saldırganlık puanları diğer yaş gruplarındaki sporculardan düşük çıkmıştır (Tablo 10).

Bizim sonuçlarımız ile Acak, 2011, Şenyüzlü, 2013; Topuz, 2008'un , sonuçları benzerlik göstermekte iken Tekin vd., 2011; Çakır 2014; Özkatarkaya 2010; Yılmaz 2013'in çalışmaları ile benzerlik göstermemektedir. Sporcunun belli bir yaştan sonra olgunluğa erişmiş olması sebebi ile birlikte edilgen saldırganlığını da azaldığını akla getirmektedir.

Sporcuların yıkıcı saldırganlık, atılgnlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık ortalamalarında eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir

farklılık bulunmamıştır, ancak eğitim düzeyleri artıkça sporcuların saldırganlık düzeyleri azalmıştır. Atılganlık ortalamasında ise eğitim düzeyi artıkça atılganlık düzeyi azalmıştır (Tablo 11). Toplumda da baktığımız zaman bilgili ve kültürlü insanların daha az kavgacı ve saldırgan tavırlar sergilediğini görürüz.

1999 yılına David Dunning ve Justin Kruger'a psikoloji dalında Nobel kazandıran Dunning Kruger etkisinin ortaya koyduğu gerçek şuydu; Gerekli donanıma ve bilgiye sahip olmayan insanlar, yaptıkları seçimlerin ve sunulan bilgilerin, yanlış olabileceği ihtimalini anlayacak ve kabul edecek kapasiteye sahip olmadıkları gibi kendi donanım ve bilgi seviyelerini daima çok yüksek görme eğilimindedirler. Yeterince bilgili olmayan kişilerin kendinden emin tavrına karşın, gerçekten bilgili olan kimseler daima çekimser kalmaktadır (İnternet erişim tarihi:22/05/2019). Atılganlık düzeyinin eğitim düzeyinin düşmesi ile birlikte artış göstermesi dunning kruger etkisi ile ilişkilendirebiliriz.

Erkek arkadaşı olan sporcularla, erkek arkadaşı olmayan sporcuların edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farka bulunmuştur ($p<0,05$). Erkek arkadaşı olmayan sporcuların edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık puanları erkek arkadaşı olanlara göre daha yüksek çıkmıştır (Tablo 12). Yıkıcı saldırganlıkta puanlarında anlamlı fark bulunmamıştır ancak erkek arkadaşı olmayanların puanları olanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Atılganlıkta ise erkek arkadaşı olanların puanları olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır (Tablo 12).

Yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve genel saldırganlık puanlarında ekonomik durum sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Edilgen saldırganlık puan ortalamasında ekonomik durum sınıflamasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Ekonomik durumu iyi olanların edilgen saldırganlık puanları orta ve zayıf ekonomik durumdaki sporculardan yüksek çıkmıştır (Tablo 13).

Literatür incelendiğın de; ailenin aylık gelir düzeyi ve saldırganlık arasındaki ilişkileri inceleyen Dizman ve Gürsoy (2004) ve Aral vd. (2004) gelir düzeyi düşük olan ailenin çocuklarının saldırganlık düzeyleri gelir düzeyi orta ve yüksek ailelerin çocuklarından daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durum bizim çalışmamızda

ekonomik durumu iyi olan sporcuların saldırganlık düzeylerinin yüksek çıkması ile örtüşmemektedir.

5.2. Cinsiyet Rollerine İlgili Sonuçlar

Takım sporu ve bireysel spor yapan kadın sporcuların BEM Cinsiyet Rolü Envanteri puanlarının karşılaştırılmasında farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Ancak bireysel kadın sporcuların puanları takım sporu yapan kadın sporcuların puanlarından yüksek çıkmıştır (Tablo 15).

Bu bulgu Koca ve Aşçı (2000)'nin, cinsiyet rolü üzerine yaptıkları çalışmada, bireysel sporlarla uğraşan sporcuların erkeksilik puanlarının takım sporu ile uğraşanlardan yüksek olduğunu, ama kadınsılık puanlarında bir fark olmadığını belirtmişlerdir araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Baştuğın (2008) kadınlar üzerine yapmış olduğu çalışmasında cinsiyet rolleri alt boyutlarında bireysel spor yapanların puanları takım sporları yapan kadınların puanlarından yüksek çıkması sebebiyle bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir. Bireysel spor yapan bayanların takım sporu yapan bayanlara göre daha içe dönük, bireysel sorumlulukları gelişmiş, benmerkezci, tepkisel özellikleri yüksek kişilik özellikleri gösteren pek çok çalışma vardır. Bireysel spor yapan bayanların sosyal kabul edilebilirlik (sosyal beğeni) özelliğinin yüksek olmasının nedeni takım sporu yapan bayanlara göre farklı kişilik özelliği göstermelerinden kaynaklanabilir.

Sporcuların millilik durumuna göre Kadınsılık ve Erkeksilik puan ortalamaları arasında fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Tablo 16). Kadın milli sporcular ile kadın milli olmayan sporcuların sosyal kabul edilebilirlik (sosyal beğeni) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Milli olmayan sporcuların sosyal kabul edilebilirlik puanları milli sporculara göre yüksek çıkmıştır.

Milli sporcular başarılı olmaları nedeni ile toplumda daima göz önünde bulunmaktadır. Bu da çoğu zaman toplumdan uzaklaşmalarına ve egolarının yükselmesine sebep olmaktadır. Çalışmamızda milli sporcuların sosyal kabul edilebilirlik (sosyal beğeni) puanlarının milli olmayanlara düşük çıkmasının nedenlerinden birisi olduğunu düşünmekteyiz.

Sportif başarıya göre erkeksilik ve sosyal kabul edilebilirlik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 17). Kadınsılık puanında sportif başarı sınıflamasına göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Farklılığa baktığımızda Dünya şampiyonasına katılan kadın sporcuların kadınsılık puanı Avrupa şampiyonasına katılmış sporculardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sporcuların lisans yılları sınıflamasına göre cinsiyet rolleri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat kadınsılık ve erkeksilik puanları en yüksek 1-4 yıl arası lisanslı olarak kadın sporcularda en düşük ise 11 yıl ve üzeri lisans yılına sahip tecrübeli sporcularda olduğu görülmüştür (Tablo 18).

Kadın sporcuların yaş sınıflamasına göre cinsiyet rolleri puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 19).

Katılımcıların eğitim durumlarına göre cinsiyet rolleri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 20).

Erkek arkadaş değişkeni açısından cinsiyet rolleri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat erkek arkadaşı olan kadın sporcuların cinsiyet rolü puanları erkek arkadaşı olmayan kadın sporculardan yüksek çıkmıştır (Tablo 21). Butler'a göre bireyler kendi toplumsal cinsiyetleriyle tutarlı davranışlar gösterirler fakat bu her zaman gönüllülük içinde olmaz. Toplumsal cinsiyet icra edildiğinde uygun toplumsal cinsiyet davranışların kültürel algıları da yeniden üretilir ve böylelikle toplumsal cinsiyet değerleri, normları kültürel ideolojiye gömülür. Yani toplumsal cinsiyet beklentileri hem bilinçli hem de bilinçsiz olarak da yeniden üretilmektedir. Spor ortamındaki kadınlar da kadınlıkla ilgili toplumsal beklentilerin farkındadırlar ve kadınlık performansı bilinçli bir eylemdir; birçok kadın kendi kadınlıklarını arttıracak eylemlere girişirler (Koca 2006). Erkek arkadaşları olanların cinsiyet rolleri puanlarının yüksek çıkması literatürle uyumaktadır.

Ekonomik düzey açısından cinsiyet rolleri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat ekonomik düzeyi zayıf olan sporcuların cinsiyet rolleri puanlarının diğerlerinden yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 22).

Sporun dışında başka bir işte çalışan kadın sporcuların erkeksilik puanları çalışmayan kadın sporcuların puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur

($p<0,05$). Sporun dışında da çalışan kadın sporcuların puanları çalışmayanlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 23).

Sonuç olarak, spor, saldırganlık ve cinsiyet rolü konusu çok farklı alanlarda tartışılabilir bir konu olarak görünmektedir. Sadece spor alanında değil yazın alanında da spor ortamındaki kadın sporcuların ve kız öğrencilerin beden eğitimi ortamındaki deneyimleri hep göz ardı edilmektedir. Kadın sporcular ile ilgili çalışmanın pek olmaması yapmış olduğumuz çalışmanın kıymetini artırmaktadır.

5.3. Öneriler

1. Sağlıklı iletişim ve saldırgan tutumlarla baş etme konusunda bilimsel yayınlardan ve psikolojik danışmanlardan faydalanılmalı, saldırgan tutum ve davranış sergileyen sporcuların spor dışında farklı sosyal aktivitelere katılmalarını sağlayarak saldırgan tutum ve davranışlarının önüne geçmeleri sağlanabilir.
2. Spor yapan ve yapmayan kadınların anti-sosyal tutumları ve sosyal uyum düzeyleri araştırılabilir.
4. Antrenörlerin sporcular ile ilgili kişisel dosya tutmaları önerilebilir.
5. Spor yapan ve yapmayan kadınların kişilik profilleri ölçek yardımıyla araştırılabilir.
6. Sporcuların saldırganlık düzeylerini azaltmada eğitim önemi oldukça fazladır bu nedenle kadın sporculara sportmenlikle ilgili çeşitli eğitimler verilmesi bu konuda fayda sağlayabilir.

6. KAYNAKLAR

Acak, M. (2011). *İşitme engelli ve işitme engelli olmayan futbolcuların benlik saygıları ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (doktora tezi). Fırat Üniversitesi. Elazığ.

Acet, M. (2005). *Sporda saldırganlık ve şiddet*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Şirketi, 66.

Açıkada, C. ve Ergen, E. (1990). *Kadın ve spor, bilim ve spor*. Ankara: Büro Tek Matbacılık, 184.

Ağlamaz, T. (2006). *Lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarının kendini açma davranışı okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğrenim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyi açısından incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). 19 Mayıs Üniversitesi. Samsun.

Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.

Allison, M. & Buttler, B. (1984). Role conflict and the elite female athlete: empirical findings and conceptual dilemmas. *International Review for Sociology of Sport*, 9, 157-167.

Aral, N., Bütün, A., Türkmenler, B. ve Akbıyık A. (2004). İlköğretim okullarının 8. sınıfa devam eden ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 315, 17-25.

Arslanoğlu, İ. (2000). Kültür ve medeniyet kavramları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 15, 243-255

Asma, M. (2008). *Okullar arası karşılaşmalara katılan sporcu öğrencilerin saldırganlık algılarının sosyal-bilişsel öğrenme kuramı açısından incelenmesi -Ankara ili örneği-*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Atkins, C., Morse, C., Zweigenhaft, R. (1987). The Stereotype and Recognition of Female Athletes. *Journal of Psychology*, 9(2), 93.

Bahadır, Z. (2006). *Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi (Konya spor örneği)*. (yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi. Niğde.

Barnett, R. C., Marshall, N. L., Raudenbush, S., and Brennan, R. (1993). Gender, and the relationship between job experiences and psychological distress. *Journal of Family Issues*, 15, 229-252.

Başer, E. (1998). *Uygulamalı spor psikolojisi*. Ankara: Öğrenci Basımevi.

Baştuğ, G. (2008). *Bayan sporcuların bedenlerini algılama düzeyleri ve cinsiyet rolleri üzerine bir araştırma*. (doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Baumann, S. (1994). *Uygulamalı spor psikolojisi*. (C. İkizler, A. O. Özcan Çev.). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Bayram, Y. (2012). *Spor yapan ve yapmayan 14-18 yaş grubu öğrencilerin saldırganlık tutumlarının incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya.

BEM, S.L. (1974). The Measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 155-162.

Berkowitz, L. (1993). *Agression*. New-York: McGraw Hill.

Bilge, F. (1992). Sporcuların psikolojik ihtiyaçları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 91.

Brooks, G.A. and Fahey, T. D. (1984). *Exercise physiology*. New York: Willey.

Cengiz, R., Pular, A. ve Cengiz, Ş. (2008). Futbol hakemlerinin saldırganlık tiplerinin klasman düzeylerine göre incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 78-88.

Challip, L., Villiger, J. & Duignan, P. (1980). Sex role identity in a select sample of women field hockey players. *Int J Sport Psy*, 11, 240-248.

Connel, R. (1987). *Gender and power. Society the person and sexual politics*. Standord: Stanford University Press.

Çakır, H. İ. (2014). *Liseler Arası müsabakalara katılan sporcu öğrencilerin saldırganlık durumlarının araştırılması (Rize İli Örneği)*. (yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya.

Çon, M., Yetim, A., Ağaoğlu S.A., Taşmektepligil MY. (1997). Elit düzeyde spor yapanların spora yönelmelerinde ilk ve ortaöğretim kurumlarının etkisi üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 41-53.

Del Rey, P. (1978). The apologetic and women in sport. In C.A. Oglesby (Ed.) *Women and sport: From myth to reality*, (p. 107-111), Philadelphia: Lea and Febiger.

Demirel, P., Kalkavan, A., Acet, M., Koç, H. ve Şinoforoğlu, O. T. (2006). *Okullar arası yarışmalarda dereceye giren sporcu kız öğrencilerin sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin araştırılması*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, Muğla.

Dervent, F. (2007). *Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Dizman H. ve Gürsoy H. (2005). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıfa devam eden anne yoksunu olan ve olmayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 437-446.

Doğan, O. (2005). *Spor psikolojisi*. (2. Baskı). Adana: Nobel Kitapevi.

Douglas, J. & Miller, J. (1977). Record breaking women. *Science News*, 112, 172-174.

Dökmen, Z. (1997). Çalışma, cinsiyet ve cinsiyet rolleri ile ev işleri ve depresyon ilişkisi. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 12(39), 39-56.

Dökmen, Z. (1999). Bem cinsiyet rolü envanterinin kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-39.

Dökmen, Z.Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 19.

Dursunoğlu, A.S. (1998). *Sporda saldırganlık*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Duygu, C. (2012). *Besyo öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale.

Dyer, K. (1982). *Challenging the man: The social biology of female sporting achievement*. St. Lucia: University of Queensland Press.

Edgar, T. (1988) Evaluation longitudinale de traits de personnalite de sportifs et de non sportifs. *International Journal of Sport Psychology*,19, 2.

Erciyes, Y.Y. (2009). *Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi: antrenör cinsiyetinin rolünü belirlemeye yönelik antalya ilinde bir uygulama.* (yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri.

Ertürk, Y. (1994). *Toplumsal-kültürel dinamikler ve aile, aile ve eğitim.* Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Felshin, J. (1974). The triple option for women in sport. *Quest*, 17, 36-40.

Freedman, J. L., Sears, O. D. & Carlsmith J. M. (1981). *Social Psychology.* New Jersey: Englewood Cliffs, Prentice Hall.

Freeman, H. (1988). Social perception of body builders. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10, 281-293.

Gentile, D. A., J. Lynch, P. J., Linder, J. R. & Walsh, D. A. (2004). The effects of violent video game habits on adolescent hostility, aggressive behaviors, and school performance. *Journal of Adolescence*, 27, 5-22.

Gill, D.L. (1992). Gender and sport behavior. In T.S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology. Champaign, human kinetics*, (p. 143-160).

Girginer, H. (1994). *Türk toplumunda cinsiyet rolleri algısı.* (yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi. İzmir.

Gültekin, H. ve Soyer, F. (2010). Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1219-1243.

Gümüşdağ, H. (2004). *Profesyonel futbolda fauller ve saldırganlık teorileri bakımından değerlendirilmesi.* (doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Güner, B. Ç. (2006). *Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi.* (yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Samsun.

Güney, S. (1998). *Davranış bilimleri ve yönetim psikolojisi terimler sözlüğü*. Ankara: Ocak Yayınları.

Hall, E. G., Durborow, B. and Progen, J. L. (1986). Self-esteem of female athletes and nonathletes relative to sex role type and sport type. *Sex Roles*, 15(7/8), 379-390.

Horst, D. M. (1976). *Sport of physiologie*. Tropon Werke Köln-München.

İkizler, C. ve Karagözoğlu, C. (1997). *Sporda başarının psikolojisi*. (3. Baskı). İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım.

İnce, P. (2006). *Antrenör davranışları ve sporcu doyumu: ölçek geliştirme ve uyarlama çalışması*. (yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi. Manisa.

İnternet: <http://filoji.com/dunning-kruger-etkisi-bilgisiz-insanlarin-bilgili-insanlari-nasil-bastirabildigini-aciklayan-sendrom/> Erişim tarihi: 22/05/2019.

Kabak, F. (2009). *Ergenlerde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Kağıtcıbaşı, C. (1982). Sex roles, value of children and fertility in Turkey. In C. Kağıtcıbaşı, (Ed.), *Sex roles, family and community in Turkey* (pp. 151-180). Bloomington: Indiana University Press.

Kane, M.J. (1988). The Female athletic role as a status determinant within, the social systems of high school. *Adolescence*, 23. 90, 253-264.

Karaca, M. (2007). *Organizasyonlarda saldırgan davranışlara maruz kalma ve mağdurların kişiliğiyle ilişkisinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri.

Karaşar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi, 79-81.

Karayılmaz, A. (2006). *Amatör küme futbolcularını saldırganlığa iten psiko-sosyal nedenler (Zonguldak süper amatör lig örneği)*. (yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi. Sakarya.

Kavuncu, A.N. (1987). *Bem cinsiyet rolü envanteri'nin Türk toplumuna uyarlama çalışması*. (yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Kırkibir, F. (2014). *Üniversiteler arasında yapılan spor müsabakalarında yarışan sporcuların saldırganlık düzeylerinin araştırılması*. (yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya.

Koca, C. (2006). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyet ilişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences*, 17(2), 81-99.

Koca, C. ve Aşçı, F.H. (2000). *Farklı spor branşlarında yer alan bayan sporcularda ve sporcu olmayanlarda cinsiyet rolü eğilimi*. 6. Hacettepe Spor Bilimleri Kongresi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Konter, E. (2006). *Spor psikolojisi el kitabı*. (6. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Koruç, Z. (1994). Bayan milli voleybol takımının kişilik örüntüsü. *Voleybol Dergisi*, (1), 29-34.

Koruç, Z. ve Bayar, P. (1989). *Sporun kişilik üzerine etkileri araştırma raporu*. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, SESAM, Ankara.

Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Kurtiç, N. (2006). *Futbol seyircisini saldırganlığa iten psiko sosyal nedenler*. (yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi. Sakarya.

Kurtyılmaz, Y. (2005). *Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler*. (yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Kuru, E. ve Baştuğ, G. (2008). Futbolcuların kişilik özellikleri ve bedenlerini algılama düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spormetre Dergisi*, 6(2), 95-101.

Kuzgun, Y. (1989). *Edwards kişisel tercih envanteri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 7-15.

Küçükahmet, L. (2012). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, 16.

Lenney, E., Browning, C. & Mitchell, L. (1980). What you don't know can hurt you. The effects of performance criteria ambiguity on sex differences in self confidence. *Journal of Personality*, 48, 306-322.

Leunes, A. D. & Nation, J.R. (1989). *Sport psychology: an introduction*. Chicago: Nelson- Hall.

Liebert, R. M. and Wicks-Nelson, R. (1981). *Developmental psychology*. (3 ed.) Prentice-Hall. Englewood Cliffs.

M. Murphey, L. K. Tennant (Eds.) *Handbook of research on sport psychology*. New York: Macmillian Publishing company, 718-727.

Marsh, H. W. and Jackson, S. A. (1986). Multidimensional Self- concepts, masculinity and femininity as a function of women's involvement in athletics. *Sex Roles, Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15, 391-416.

McArdle, W. D., Katch, F. I. and Katch, V. L. (1981). *Exercise physiology: energy, nutrition and human performance*. Philadelphia: Lea and Febiger.

McPherson, B. D., Curtis, E. J. and Loy, W. J. (1983). *The social significance of sport: An introduction to the sociology of sport*. Champaign: Human Kinetic Books.

Morgan, C. T. (1980). *Psikolojiye giriş ders kitabı*. (S. Karabaş Çev.). Ankara: H.Ü. Psikoloji Bölümü Yayınları.

Oglesby, C.A., Hill, K.L. (1993). Gender and sport. In N. Robert, M. Singer, L. K. Murphey Tennant (Eds.) *Handbook of research on sport psychology*, (p. 718-722), New York: Macmillian Publishing company.

Özbaydar, S. (1983). *İnsan davranışlarının bilimsel sınırları ve spor psikolojisi*. Bilimsel Sorunlar Dizisi. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 30, 31-246.

Özdevecioğlu, M. ve Yalçın, Y. 2010. Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 63-76.

Özkatarkaya, E. (2010). *18-25 yaş arası işitme engelli sporcuların stres ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri.

Özsoy, S. (2011). Spor gazetelerinin başlıklarında militarist ve şiddet içerikli metaforlar. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, (1), 88-114.

Peplau, L. A. (1983). *Roles and gender*. In H. H. Kelley, et al., *Close relationships* (p. 220-264), New York: Freeman.

Person, E.M. (1980). Sexuality as the mainstay of identity: Psycho analytic perspectives. In C. Stimpson and E. Person (Eds.). *Journal of Women in Culture and society*, 5 (4), 605. Chicago: The University of Chicago Press.

Petrov, R. (1986). *Importance and role of psychological preperation of wrestlers within the system of their general preperation*. Basic Aspect of Tranin in Wrestling, FILA.

Plaited, V. (1995). Gender and sport. In Morris and J. Summers (Ed.). *Sport psychology*, (p. 538-566). New York: John Willey and Sons.

Ramazanoğlu, F., Canikli, A. ve Saygın, Ö. (2002). Futbolcular ile tekvandocuların saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması. *A. Ü. BESYO, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 37-39

Roberts, G. C. and Duda, J. (1984). Motivation in sport: The mediating role of perceived ability. *Journal of Sport Psychology*, 6, 312-324.

Salkind, N.J., Ambron, S.R. (1987). *Child development*. (5th ed). New York: Holt, Rinehart and Winston,

Sevim, Y. (1997). *Antrenman bilgisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Seward, J. P. and Seward, G. H. (1980). *Sex differences: mental and temperamental*. Lexington Boks D.C. Health and Company, Lexington.

Shepherd-Look, D. L. (1982). *Factors which influence sex differentiation and the development of sex roles*. B. B. Wolman (Ed.), Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs.

Singer, J. (1976). *Androgyny: Toward a new theory of sexuality*. New York: Doubledery and Company Inc.

Solak, N. (2011). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Çorum ili örneği)*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Syer, J. ve Connolly, C. (1988). *Sporcular için zihinsel antrenman*. (F. U. Erkan Çev.), Ankara: Bağırhan Yayınevi, 7.

Şahin, H. (2011). *Lise öğrencilerinde mükemmeliyetçilik ve saldırganlık ilişkisi*. (yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi. İstanbul.

Şenyüzlü, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya

TDK, (1998). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi.

Tekin, A., Tekin, G. ve Eliöz, M. (2011). Kick-boksörlerin çeşitli değişkenlere göre öfke ve saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 34-47.

Tiryaki, S. (1996). *Spor yapan bireylerin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi*. (yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi. Mersin.

Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi, kavramlar kuramlar ve uygulama*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.

Topuz, R. (2008). *Amatör futbol oyuncularının saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya.

Tunç, A. (1997). *Beden eğitimi ve spor tarihi*. Ankara: Damla Ofset Matbaacılık, 77-90.

Tutkun, E., Güner, B.Ç., Ağaoğlu, S.A., Soylu, R. (2010). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.

Unger, R. & Crawford, M. (1992). *Women and gender*. New York: Mc Graw-Hill.Inc.

Watson, T. (1987). Women athletes and athletic women: the dilemmas and contradictions of managing incongruent identities. *Sociological Inquiry*, 57, 431- 446.

Weinberg, R. S. and Gould, D. (1995). *Foundations of sport and exercise psychology*. Human Kinetics. Champaign/U.S.

Wells, C. L. (1991) *Women, sport and performance: A physiological perspective*. Champaign, IL: Human Kinetics Books.

Willis P. (1995). *Women in Sport in ideology*. Birelli, S., Cole, C. L., Women, sport and culture, Human Kinetics, U.S.A.

Williams, J. E. and Best, D.L. (1990). *Measuring sex stereotypes*. London: The International Professional Publishers.

Yalçın, Y. (2009). *Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi: antrenör cinsiyetinin rolünü belirlemeye yönelik Antalya ilinde bir uygulama*. (yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri.

Yıldırım, B. (1997). *Futbol seyircisinin saldırganlığı ile ilgili bir araştırma*. (Yayınlanmamış Lisans Bitirme Çalışması). Celal Bayar Üniversitesi. Manisa.

Yıldız, S. (2009). *Spor yapan ve spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya.

Yılmaz, S. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili bayrampaşa ilçesi örneği)*. (yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.

Yiğit, G. (2002). *Polis meslek yüksek okullarında okuyan öğrencilerden daha önce spor yapmış olanlarla yapmamış olanların psikolojik ihtiyaçlarının karşılaştırılması*. (yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi. Niğde.

7. EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Sporcular,

Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında “ Kadın Sporcuların cinsiyet rolleri ile saldırganlık düzeylerinin araştırılması” üzerine yüksek lisans çalışması yapmaktayım. Bu çalışma bilimsel bir amaçla kullanılacak olup verdiğiniz cevaplar başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tez Danışmanı: Hayrettin Gümüşdağ / **Yüksek Lisans Öğrencisi:** Hilal Şöhret

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız :.....

2. Eğitim Durumunuz?

İlköğretim Lise Üniversite Yüksek Lisans

3. Okulunuzdaki başarı durumunuzu nasıl görüyorsunuz?

Çok iyi İyi Orta Kötü

4. Annenizin Eğitim Durumu?

İlköğretim Lise Üniversite Yüksek Lisans

5. Babanızın Eğitim Durumu?

İlköğretim Lise Üniversite Yüksek Lisans

6. Size göre ailenizin ekonomik durumu hangi düzeydedir?

Zayıf Orta İyi

7. Yaşamınızın büyük bölümünü yaşadığınız yerleşim yeri aşağıdakilerden hangisidir?

Şehir İlçe Kasaba Köy

8. Medeni Haliniz?

Bekâr Evli Boşanmış

9. Erkek Arkadaşınız var mı?

Var Yok

10. Sigara kullanıyor musunuz?

Evet Hayır

11. Alkol kullanıyor musunuz?

Evet Hayır

12. Spora Başlama Yaşı? :

13. Yaptığınız spor Branş :

14. Milli sporcu iseniz?

Evet Hayır

15. Kaç yıldır lisanslı olarak spor yapıyorsunuz?

1-4 5-8 Yıl 8-11 Yıl 11 yıl üzeri

16. Sporda aldığınız en yüksek derece hangi şampiyonadadır?

Olimpiyat oyunları Dünya Avrupa
 Akdeniz oyunları Balkan Türkiye Şampiyonası

17. Ailede başka spor yapan kim?

Anne Baba Kardeş

18. Aileniz spor yapmanızı destekledi mi?

Evet Hayır

19. Yaptığınız branşı seçme nedeniniz?

Fiziksel Uygunluk Para Kazanmak Prestij kazanmak
 Ailemin isteği Arkadaşlarımın Tavsiyesi

20. Spor dışında herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

Evet Hayır Bazen

EK 2. Saldırganlık Düzeyi Envanteri

Saldırganlık Düzeyi Envanteri		Bana çok uyuyor	Bana biraz uyuyor	Bana uyuyor	Kararsızım	Bana uymuyor	Bana biraz uymuyor	Bana hiç uymuyor
1	Haklı olan kişi, karşındakine doğal olarak herkesin içinde sert ve kırıcı davranabilir.							
2	Beni öfkeliendiren kişiye genellikle öfkelenirim.							
3	Haksızlık karşısında kişinin hakkını araması kendi bilek ve dil gücüne kalmıştır.							
4	Rahatsızlığımı içimde tutmaktansa bu duygumu beni rahatsız eden kişiye açabilirim, örneğin; dumanından rahatsız oluyorsam, yanımda sigara içene rahatsız olduğumu söylerim.							
5	Başarısızlıklar karşısında kolay kolay ümitsizliğe kapılmam.							
6	Satın aldığım, fakat sonradan içime sinmeyen bir malı değiştirmeye götürebilirim.							
7	Bir kişi beni küçük düşürmüştü içimden onunla alay eder ve ona küfür ederim.							
8	Bir şeyi çok istiyorsam, istediğimi açıkça belirtmem imada bulunurum							
9	Bana haksızlık ettiğine inandığım kişilerin başına kötü işler geldiğini, mahvolduğunu hayal ederek avunurum.							
10	Eğer bir düşüncenin doğruluğuna inanıyorsam, bu düşünceyi savunan tek kişi ben olsam bile yine de fikrimi savunurum.							
11	Yeni tanıştığım kişilerle rahatça konuşabilirim.							
12	Karşımdakilere gerek olumlu gerek olumsuz duygularımı rahatça açabilirim.							
13	Eğer bir insan beni çok sınırlendirmişse üzerine yürüyebilirim.							
14	Sınırlendiğimde bazen öyle kendimden geçerim ki ağızımdan çıkan sözlerin farkında olmam.							
15	Bu dünyada yaşayabilmeleri için insanların acımasız olmaları gerekiyor.							
16	Bir dükkân, bir butik veya markette, satıcının benimle ilgilenmediğine inanırsam, onun sonradan çok fazla vaktini alarak intikamımı alırım.							

17	Bana emretmeye hakkı olmadığına inandığım bir kişinin buyruğuna ses çıkartmazsam da, ya verdiği işi yapmam ya da yapsam da bir şeye benzemez.							
18	Bir kişi beni kırsa fakat sonra özür dilese, beni ne kadar kırmış olduğunu en az birkaç kez üstü kapalı da olsa hatırlatmadan rahat edemem.							
19	Bir kimse görevini yapmadığında her kim olursa olsun bunu kendisine söylerim.							
20	Çok saygı duyduğum bir kişi benimkinin tersi bir düşünceyi savunuyor diye kendi düşüncemi savunmaktan vazgeçmem.							
21	Topluluk karşısında konuşmaktan çekinmem.							
22	Benimkinin tersi olan görüş ve düşünceleri alt etmek bana keyif verir.							
23	Sinirlenirsem, tanımadığım kişilerle ağız dalaşına hatta tokalaşmaya veya yumruk kavgasına girişebilirim.							
24	Kişinin hakkını yedirmemek amacıyla başkalarının hakkını yemesini ters bir davranış değildir.							
25	Çevremdekiler istediklerimi yapana dek, imalar, işnelemelerle onları tedirgin ederim.							
26	İstemediğim bir şey yapmam istendiğinde ya o işi geiktiririm ya da baştan savma yaparım.							
27	Bir arkadaşım bir isteğimi yapmamakta direnirse ona, vaktiyle onun için yapmış olduğum iyilikleri hatırlatırım.							
28	Bir kimseden bir istekte bulunacaksam, araya bir aracı koymaktansa gider, yüz yüze görüşürüm.							
29	Birisi bende bir hata bulursa, ben de onun hatalarını bulur ve ortaya dökerim.							
30	İstemediğim bir yer ve toplantıya gitme vakti gelince hastalanıveririm.							

EK 3. BEM Cinsiyet Rolü Envanteri

BEM Cinsiyet Rolü Envanteri		Bana göre kesinlikle doğru değil	Bana göre genellikle doğru değil	Bana göre bazen doğru	Bana göre ara sıra doğru	Bana göre çoğunlukla doğru	Bana göre genellikle doğru	Bana göre kesinlikle doğru
1	Ağırbaşlı, ciddi							
2	Ailesine karşı duyarlı							
3	Anlayışlı							
4	Baskın, tesirli							
5	Başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı							
6	Boyun eğen							
7	Cana yakın							
8	Cömert							
9	Çocukları seven							
10	Duygularını açığa vurmeyen							
11	Duygusal							
12	Erkeksi							
13	Etkileyici, güçlü							
14	Fedakâr							
15	Girişken							
16	Gönül alan							
17	Gözüpek							
18	Haksızlık karşısında tavır ala							
19	Hassas							
20	Hırslı							
21	İdealist							
22	İncinen duyguları tamir etmeye istekli							
23	Kaba dil kullanmayan							
24	Kadınsı							
25	Kendi ihtiyacını savunan							
26	Kendine güvenen							
27	Kuralcı, katı							
28	Lider gibi davranan							
29	Mantıklı							
30	Merhametli							

31	Namumlu								
32	Otoriter								
33	Riski göze almaktan çekinmeyen								
34	Sadık								
35	Saldırgan								
36	Sevecen								
37	Sıkılgan								
38	Sözünde duran								
39	Tatlı dilli								
40	Yumuşak, nazik								
41	Kıskanç								
42	Güvenilir								
43	Karamsar								
44	Konuksever								
45	Dedikodu yapan								
46	Uyum sağlayabilen								
47	Kibirli								
48	Etrafına saygılı								
49	Ne yapacağı belli olmayan								
50	İşinde ciddi sorumlu								
51	Asık suratlı								
52	Yardımsever								
53	Bencil								
54	Hoşgörülü								
55	Sistemsiz, plansız								
56	Dostça davranan								
57	Yapmacık davranan								
58	Samimi								
59	Dürüst								
60	Tutucu								

8. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hilal ŞÖHRET
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Hatay/İskenderun
Medeni Durumu : Evli
E-mail : hilal.tennis@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Devam ediyor
Lisans	Celal Bayar Üniversitesi BESYO Antrenörlük Eğitimi	2012
Lise	Tevfik Sırrı Gür Lisesi Mersin	1997

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2013	Ankara Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	Tenis Antrenörü
2015	Türkiye Tenis Federasyonu	İl Temsilcisi
2015	İşitme Engelliler Spor Federasyonu	Milli Takım Antrenörü